

КУРИКУЛУМ

„ОСНАЖИВАЊЕ ОМЛАДИНСКИХ
РАДНИКА ЗА НЕФОРМАЛНО
ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ И
БОРБУ ПРОТИВ
РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ МЕЂУ
МЛАДИМА“

НАЗИВ:

Курикулум „Оснаживање омладинских радника за неформално образовање за превенцију и борбу против радикализације међу младима“

ПРОЈЕКАТ:

„Превенција радикализације код младих кроз едукацију и оснаживање омладинских радника“, финансирано од стране JUGEND für Europa, немачке националне агенције за Еразмус+ програм за младе.

Пројектни партнери су:

- Outreach Hannover e.V., Немачка
- Udruga za unaprjeđivanje suvremenih životnih vještina „Ostvarenje“, Хрватска
- Активни млади у срећној Европи (АМУСЕ), Србија
- Out of the Box International, Белгија
- Koinoniki sinetairistiki epixeirisi sillogikis & koinonikis ofeleias (Sustain events), Грчка
- LINK DMT S.R.L., Италија
- Learning Wizard d.o.o. za savjetovanje, Хрватска

ИЗДАВАЧ:

Outreach Hannover e.V., Немачка

УРЕДНИЦЕ:

Берна Џемајли
Данијела Маторчевић

АУТОРИ:

Берна Џемајли
Данијела Маторчевић
Евангелиа (Илиана) Пазарзи
Марија Номикоу
Павле Јевђић
Предраг Томашевић
Марко Пауновић
Маја Катинић Видовић

ПРЕВОД СА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА:

Снежана Андревски

ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН:

Никола Радовановић

Напомена:

У публикацији се именице граматичког мушког рода подједнако односе на особе мушког и женског рода.

Хановер, Немачка

2023

Садржај

О ПРОЈЕКТУ	1
УВОД У КУРИКУЛУМ	3
Програм обуке.....	5
ПРЕПОРУКЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ОВОГ КУРИКУЛУМА И ЗА ОРГАНИЗОВАЊЕ СЛИЧНИХ ОБУКА	6
ДЕТАЉАН ОПИС СЕСИЈА ОБУКЕ: „ОСНАЖИВАЊЕ ОМЛАДИНСКИХ РАДНИКА ЗА НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ И БОРБУ ПРОТИВ РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ МЕЂУ МЛАДИМА“	8
Увод и формирање групе	8
Разумевање радикализације	12
Екстремизам, радикализација, тероризам – основне разлике.....	15
Рефлексија и евалуација дана	17
Спољни фактори који доприносе радикализацији: ПЕСТЛЕ анализа	19
Радикализација међу младима – како и када се дешава	21
Какве су реалности присуства радикализације међу младима у нашим заједницама – обилазак терена	23
Постојеће законодавство у спречавању радикализације	25
Дебата на тему људских права.....	28
Идентификовање фактора ризика за радикализацију међу младима	31
Друштвени медији: извор за радикализацију или борбу против ње?.....	33
Говор мржње онлајн.....	36
Омладински радници као Суперхероји	39
Развијање едукативних радионица за борбу против радикализације међу младима – I, II, & III	41
Евалуација и затварање обуке	44
Прилог 1	46

О ПРОЈЕКТУ

Назив пројекта: „Превенција радикализације код младих кроз едукацију и оснаживање омладинских радника”

Сажетак пројекта:

Радикализација на мрежи и насилни екстремизам су питања којима су заједнице изложене већ годинама, посебно након терористичких напада у различитим градовима Европе и ратова у свету. Страх да млади људи могу бити циљна група насилних екстремиста годинама је у пажњи владиних институција, породица, радних места као и заједница. Овај страх присутан је данас још више када се овакав садржај, готово без контроле и модерације, представља у дигиталном свету. Млади су најприсутнија заједница у онлајн свету, кроз приступ различитим друштвеним медијима, платформама и тако даље. То их чини једном од најрањивијих група на овај феномен. Током ковид-19 пандемије, млади људи су још више прихватили онлајн садржај и стога се повећао потенцијал да буду изложени радикализацији на мрежи.

Постоји потреба да се омладински радници и едукатори позабаве овим питањем и истовремено пронађу иновативни приступ овој теми, као и новим материјалима и дигиталним алатима који доприносе бољем утицају на решавање овог питања.

Овај пројекат директно развија њихово знање и капацитете, пружајући омладинским радницима, стручним особама које раде са младима и омладинским организацијама релевантне податке, алате и подршку у развијању њихових дигиталних компетенција, чиме се повећава ниво квалитета рада са младима, као и његов капацитет за решавање хитних и актуелних питања. Ове дигиталне компетенције већина омладинских радника не стиче током формалног образовања и стога се углавном занемарују.

У области омладинског рада идеално друштво би се могло описати као потпуно инклузивна заједница активних грађана. Овај концепт инклузивне заједнице активних грађана се променио последњих година, а посебно током пандемије ковид-19, због реалности данашњег друштва у којем технологија добија све већи значај и тако утиче на сваки сегмент нашег живот. Не само да се млади данас све више баве новим технологијама и дигиталним медијима, уместо да се уживо придружују активностима омладинских центара/клубова, већ је и овај период од две године пандемије ковид-19 услед прописаних мера и ограничења кретања, путовања и организовања активности уживо у локалним заједницама, утицао на недостатак/смањење интеракције младих са њиховим вршњацима из других земаља и заједница, што је додатно повећало потенцијални ефекат негативног утицаја (онлајн) радикализације међу/према младима.

У последње 2 године, омладински радници и омладинске организације смањили су број својих директних европских омладинских активности, што је резултирало смањењем броја младих који имају користи од таквих активности које инспиришу интеркултурално учење/дијалог, прихватање других и европско грађанство.

Поред тога, актуелни рат у Украјини додатно негативно утиче на младе.

Верујемо да су млади, који су прошли кроз више активности омладинског рада које промовишу европско грађанство и вредности, отпорнији на потенцијалне негативне утицаје, како мера изолације током пандемије, тако и мржње и радикализације у вези са ратом које се шире онлајн и офлајн.

С обзиром на то да смо приметили пад броја корисника, младих који имају могућности за квалитетну интеракцију са вршњацима из других земаља/заједница, као и повећање негативног утицаја онлајн радикализације на њих у нашим срединама и међу нашим омладинским (радним) организацијама, окупили смо се и мотивисани смо да урадимо овај пројекат који ће допринети решавању ове ситуације.

Циљ пројекта:

- Развијање и јачање капацитета омладинских радника и младих у превенцији и борби против радикализације кроз развој образовних методологија и алата који подржавају онлајн и офлајн рад са младима против радикализације.

Специфични подциљеви пројекта:

- Подизање свести о негативним утицајима радикализације и образовање младих (мејнстрим и маргинализованих) о борби против радикализације кроз развој инспиративног приручника, књиге алата, као и платформе за онлајн учење.
- Оснаживање омладинских радника и унапређење управљања знањем наших организација у теорији и пракси за изградњу компетенција омладинских радника у превенцији и борби против радикализације кроз развој иновативног курикулума и онлајн курса.
- Размена добрих пракси и даље развијање ефективног партнерства међу партнерима из 6 европских земаља (и шире) са различитим реалностима у погледу образовања, свести и праксе о антирадикализацији и њеној превенцији у заједници.

Пројектне активности:

- А1 – Управљање пројектом
- М1 – Први састанак пројектног тима
- О1 – Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи
- О2 – Књига алата за оснаживање младих у залагању за борбу против радикализације у Европи
- О3 – Курикулум „Оснаживање омладинских радника за неформално образовање за превенцију и борбу против радикализације међу младима“
- М2 – Други састанак пројектног тима
- О4 – Онлајн курс „Оснаживање омладинских радника и омладинских вршњачких лидера за превенцију и борбу против радикализације међу младима“
- О5 – Платформа за онлајн учење о раду са младима и омладинским иницијативама против радикализације
- Ц1 – ЛТТА тренинг за тренере
- Националне обуке омладинских радника
- Е1, Е2, Е3, Е4 – Отворене конференције у Италији, Хрватској, Србији и Грчкој
- Е5, Е6 – Отворене међународне конференције у Белгији и Немачкој
- М3 – Евалуациони састанак

УВОД У КУРИКУЛУМ

Овај курикулум је првенствено намењен тренерима/едукаторима који ће организовати и спровести седмодневну обуку чији је циљ да оснажи омладинске раднике да даље развијају компетенције и методе превенције и борбе против радикализације међу младима. Састоји се од детаљно осмишљених сесија, као и других потребних материјала и препорука које могу директно користити искусни или мање искусни тренери/едукатори у изради и имплементацији програма подршке, едукације и менторства за омладинске раднике који раде на превенцији и борби против радикализације међу младима.

Курикулум је директно повезан са „Приручником о превенцији и борби против радикализације међу младима у Европи“ и представља практични водич који се састоји од теоријских и концептуалних делова за даљи развој знања младих у овој теми. Сесије седмодневне обуке директно су повезане са садржајем Приручника који у многим случајевима пружа знања, дефиниције и практичне примере који ће омогућити тренерима да подрже омладинске раднике у развоју и јачању њихових капацитета у пружању квалитетног образовања о спречавању и сузбијању радикализације међу младима. Омладински радници, као корисници обуке и мултипликатори знања, први су практичари активности усмерених на младе који су веома рањиви на радикализацију. Њихово укључивање у овај феномен је вишеструко корисно, стога им треба понудити најновије и најиновативније могућности образовања за бољи утицај на заједницу. Наш циљ је да инспиришемо омладинске раднике и младе људе да делују не само за себе већ и за свет око себе. Кроз овај курикулум и представљене активности желимо да их инспиришемо да постану мини едукатори и мини активисти који ће сами помагати у борби против радикализације, чак и када се чини да их то лично не дотиче.

Активности курикулума су осмишљене за широку публику користећи комбинацију знања и размене информација, развоја вештина и ставова потребних за боље разумевање проблема и деловање на њега.

Садржај курикулума је структуриран на следећи начин:

- Увод, препоруке и детаљна табела програма
- Уводна сесија у тематику обуке и за међусобно упознавање учесника. Прво се фокусирамо на стварање добре атмосфере за учење кроз међусобно упознавање и активности изградње групе. То се ради или кроз тему саме обуке или одабрану методу.
- Разумевање кључних концепата о радикализацији. На овим сесијама обуке фокус је на упознавању кључних појмова, дефиниција и узрока радикализације, екстремизма и тероризма, као и процеса и извора радикализације.
- Узроци радикализације. На овим сесијама истражујемо спољне факторе који доприносе радикализацији кроз ПЕСТЛЕ анализу (политичке, економске, социолошке, технолошке, правне и еколошке).
- Стварности о радикализацији у различитим земљама. Важан елемент пројекта је истраживање реалности присуства радикализације међу младима у нашим заједницама (како и када се то дешава), фактора ризика за заједнице и улоге омладинских радника у борби против овог феномена.
- Стратешка анализа. Током ових сесија истражујемо добре праксе, законске оквире и радимо на мапирању које омогућава учесницима да истраже предности, слабости, могућности и претње својих локалних заједница.
- Акциони планови. На овим завршним сесијама обуке, учесници развијају сопствене акционе планове (нпр. образовне активности, кампање, волонтерске акције) које ће спроводити са циљним групама у својим локалним заједницама.

Различите методе се користе у курикулуму ове обуке, као што су: дискусија и коментарисање извора и слика, симулација, игра улога и драма, реконструкција наратива, усмерена машта, мозгање, активности директног искуства, истраживања, теренске посете, структурирани дијалог, супротстављена мишљења и активности креативног изражавања. Пратимо демократску и „хоризонталну“ структуру која поштује права младих и промовише опште поштовање, самопоштовање, свакодневну самодисциплину, индивидуалност и оснаживање њиховог учешћа у одлукама које их се тичу. Штавише, одабир метода подстиче развој расуђивања, критичког мишљења и решавања проблема, схватање важности забавне и креативне игре у процесу учења и стварање демократског и безбедног окружења за заједничко дељење и учење.

Програм обуке

Дан 1	
Поподне	Долазак учесника
Вече	Добродошлица
Дан 2	
Преподне	Увод у обуку, упознавање и формирање групе
Поподне	Разумевање радикализације и њених процеса
Поподне	Рефлексија и евалуација дана
Вече	Интеркултурално вече
Дан 3	
Преподне	Екстремизам – радикализација – тероризам – основне разлике
Поподне	Екстерни фактори који доприносе радикализацији: ПЕСТЛЕ анализа
Поподне	Радикализација међу младима – како и када се дешава
Поподне	Рефлексија и евалуација дана
Дан 4	
Преподне	Какве су реалности присуства радикализације међу младима у нашим заједницама – обилазак терена
Поподне	СЛОБОДНО ПОПОДНЕ
Дан 5	
Преподне	Постојеће законодавство у спречаванју радикализације
Поподне	Дебата на тему људских права
Поподне	Идентификовање фактора ризика за радикализацију међу младима
Поподне	Рефлексија и евалуација дана
Дан 6	
Преподне	Друштвени медији: извор за радикализацију или борбу против ње?
Поподне	Говор мржње онлајн
Поподне	Омладински радници као Суперхероји
Поподне	Рефлексија и евалуација дана
Дан 7	
Преподне	Развијање едукативних радионица за борбу против радикализације међу младима – I
Поподне	Развијање едукативних радионица за борбу против радикализације међу младима – II
Поподне	Рефлексија и евалуација дана
Дан 8	
Преподне	Развијање едукативних радионица за борбу против радикализације међу младима – III
Поподне	Евалуација и затварање обуке
Вече	Журка „До поновног сусрета“
Дан 9	
Преподне	Одлазак учесника

ПРЕПОРУКЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ОВОГ КУРИКУЛУМА И ЗА ОРГАНИЗОВАЊЕ СЛИЧНИХ ОБУКА

Свака сесија пружа тренерима/едукаторима детаље о трајању сваке активности, основним информацијама и циљевима сесије, практичним детаљима о материјалима који ће се користити, основним документима и препорученој додатној литератури за читање, као и саветима за имплементацију. Такође је дат детаљан ток сесије укључујући питања за анализу и алате за размишљање и евалуацију.

Иако је курикулум развијен на начин да може да одговори на различите потребе различитих група младих из различитих културних средина, немогуће је покрити све проблеме одређене групе или популације. Због тога је важно да будете спремни да побољшате и прилагодите садржај специфичном контексту у којем радите. Ово захтева, с једне стране, добро разумевање позадине учесника и, са друге стране, флексибилност и посматрање током обуке. Тренери треба да обрате посебну пажњу на контроверзне теме у свом друштву или да буду спремни да се носе са емоцијама младих људи који имају тешка и/или трауматична искуства. Препоручује се да направите паузу, размислите и одлучите да ли да прескочите тему или активност ако не осећате самопоуздање да се бавите њом, или пак то искористите као предност и подстакнете младе да истражују различите тачке гледишта, користе вештине дубоког слушања, да изразе своје емоције и тако даље.

Пре обуке:

- Организатори треба да се увере да су укључили све неопходне информације у отворени позив за учеснике или информативни лист који деле са заинтересованим учесницима пре него што се обавезу да ће похађати обуку. Учесници треба да буду свесни циљева обуке, дневног реда и/или захтеване посвећености и партиципативне природе коришћених метода.
- Организатори треба да прикупе важне информације о учесницима унапред, као што су: контакт информације у случају да је потребно да се до њих дође пре или током обуке, основне информације које се сматрају релевантним да би се осигурало да су садржај и методе релевантни (нпр. образовна позадина, претходно искуство са темом или омладинским радом уопште, мотивација и интересовање за рад на тој теми), посебни аранжмани као што су алергије, ограничења у исхрани, потреба за просторијом за молитву и здравствени услови који захтевају посебне аранжмане. На крају, саветује се да затражите контакт особу за хитне случајеве и контакт податке. Организатори треба да информишу учеснике како планирају да користе информације које се прикупљају, укључујући обавештење о приватности и клаузуле о заштити података које поштују ГДПР смернице.
- Неколико дана пре обуке, организатори треба да пошаљу учесницима све логистичке информације о месту одржавања, смештају, путовању, оброцима и могућим трошковима за учеснике или организацију која шаље учеснике, ако је примењиво.
- Организаторима се препоручује да спроведу проверу здравља, безбедности и једнакости много унапред како би осигурали да су и логистика и садржај планирани на инклузиван и безбедан начин.

Током обуке:

- Организациони тим и тренери треба да стигну доста унапред на место одржавања, провере радни материјал и расположиви простор и унапред припреме просторију према потребама тренерског тима, као и према потребама за учењем учесника. Препоручује се да тренери направе постер добродошлице и украсе простор једноставним реквизитима како би се створило топло окружење за учеснике.

Организатори треба да провере све здравствене и безбедносне проблеме и правила, као и просторе од заједничког интереса (као што су тоалети, приступ отвореном простору) како би учесницима дали све неопходне информације на почетку обуке.

- Тренери треба да организују рад током обуке тако да сви резултати буду видљиви. Препоручује се да материјали на којима раде учесници током обуке буду видљиви на зидовима радне собе, како би могли да се осврну на орађене теме као и да им служе као подсетник за коришћене методе и алатке. За ово, организатори треба да добију сагласност управника места да залепе материјал на зид и оставе све тамо током трајања обуке.
- Као што је горе поменуто, курикулум је дизајниран на основу принципа искуственог учења. Стога је важно разумети образовне приступе који се у њему користе:
 - Дебрифинг је важна активност у оквиру циклуса искуственог учења. Организован је у облику питања која тренер поставља након искуства или активности како би утврдио шта су учесници научили. Дебрифинг треба пажљиво планирати и одвојити довољно времена за њега како би процес учења био што ефективнији. У опис сесија овог курикулума укључена су индикативна питања за анализу. Важно је да дебрифинг не изгледа као интервју, већ као структурирана дискусија као део процеса искуственог учења.
 - Рефлексија и евалуација: важно је да се сваки дан остави време за преглед рада и учења. Препоручљиво је посветити време на крају сваког дана и на крају саме обуке. Поред тога, саветује се да покушате да разумете потребе групе и да будете што флексибилнији, и да пружите додатне могућности за размишљање и процену тамо где се сматра потребним.
 - Фацилитирање: улога тренера/едукатора у окружењу неформалног образовања и искуственог учења као што је ово је да води процес и дискусију уместо да директно предаје неку тему. Дискусија је кључ. Стога се очекује да се обезбеди да сви учесници имају простор да изразе своје мишљење и да су све фазе циклуса искуственог учења завршене. Фацилитација значи стварање окружења у којем људи уче, експериментишу, истражују и расту.

Након обуке:

- Када се обука заврши, уз лепе речи захвалности на учешћу, тренери треба учесницима да пошаљу материјале или документе како је договорено током обуке (нпр. материјале за даље читање, линкове за видео записе и томе слично), као и контакт информације тренера, говорника или стручњака са којима је претходно договорено да се њихове контакт информације поделе са учесницима.
- С обзиром на то да се од учесника очекује да током обуке развију акције, локалне радионице и/или кампање које ће бити спроведене са својим локалним групама, препоручује се да се тренери/организатори договоре са учесницима о томе како им могу пружити подршку током реализације тих активности. Корисно је унапред заказати неколико накнадних састанака како бисте проверили напредак са учесницима.
- Поред организоване евалуације и информација прикупљених током последњег дана обуке, препоручљиво је да контактирате учеснике неколико месеци након завршетка обуке и сазнате да ли им је обука била корисна за њихов свакодневни омладински рад, као и да проверите како је протекла реализација акције коју си дизајнирали на обуци.

ДЕТАЉАН ОПИС СЕСИЈА ОБУКЕ: „ОСНАЖИВАЊЕ ОМЛАДИНСКИХ РАДНИКА ЗА НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ И БОРБУ ПРОТИВ РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ МЕЂУ МЛАДИМА“

Увод и формирање групе

Назив сесије: Увод и формирање групе

Трајање: 180 минута

Позадина:

Ово је уводна активност обуке чији је циљ да створи угодну атмосферу и опусти учеснике који се не познају, да формира групу, као и да упозна учеснике са темом, програмом, методама које ће се користити ради стварања безбедне и конструктивне радне атмосфере. Почети обуку са активношћу упознавања је важно, чак и ако су претходног дана учесници имали прилику да се неформално упознају и разговарају. На овај начин организатори и тренери осигуравају да сви имају прилику да се представе, као и да започну процес упознавања себе и других учесника. Ова сесија је такође важна за изградњу групе и постављање основа за квалитетан групни рад током обуке.

Циљ сесије: Постављање основе за међусобно упознавање и упознавање учесника са програмом и релевантним информацијама о учешћу.

Специфични подциљеви сесије:

- Упознавање учесника са програмом и циљевима обуке;
- Коришћење интерактивних активности у циљу међусобног упознавања и изградње групе;
- Подстицање интеракције и комуникације међу учесницима;
- Идентификовање очекивања и страхова од обуке и представљеног програма.

Компетенције које обухвата сесија:

- Комуникација;
- Креативно изражавање;
- Аналитичке вештине;
- Писменост;
- Тимски рад;
- Личне, друштвене и компетенције за учење.

Методологија и методе:

- Теоријске основе;
- Активност: Очекивања и страхови;
- Рад у великој групи: Портрети;
- Активност брзог упознавања;
- Активност са балоном;
- Колаж вредности;
- Дискусија.

Ток сесије:

I. Увод у обуку, упознавање тима и учесника; очекивања и страхови (45 минута)

Тренер поздравља учеснике, представља се и укратко објашњава циљ и специфичне подциљеве обуке. Затим их позива да се и они представе тако што ће навести своје име, име организације коју представљају и земљу из које долазе. Тренер, након тога, представља детаљан програм обуке (користећи *power point* презентацију или флипчарт), а учесници могу да постављају питања у вези са представљеним програмом.

Тренер за ову уводну сесију треба да припреми флипчарт са цртежом сунца и још један са цртежом облака. Даје учесницима самолепљиве папире и тражи од њих да напишу своје страхове и очекивања од обуке на папире. Учесници затим папире са својим очекивањима лепе на флипчарт папир са нацртаним сунцем, а папире са страховима на флипчарт папир са нацртаним облаком. Затим, тренер групише папире на основу садржаја и сумира га за групу. Учесници могу да коментаришу или додају садржај, а тренер им осигурава да ће ови флипчарт папире бити доступни током целе обуке, да ће их повремено прегледати и на крају обуке проверити која су очекивања испуњена и који страхови избегнути.

II. Цртање портрета (20 минута)

Учесници су подељени у две групе и од њих се тражи да стану у два реда тако да сваки учесник стоји наспрам другог учесника. Тренер свима даје бели папир формата А4 и замоли их да га држе вертикално, напишу своје име у горњем десном углу и затим дају папир особи која стоји наспрам њих. Тренер им каже да док свира музика треба да нацртају портрет особе испред себе, а када музика престане да стану са цртањем. Када музика престане, учесници поново разменују папире како би свако имао свој портрет у рукама. Учесници у једном од редова треба да се помере за једно место удесно тако да сада имају нову особу испред себе. Тренер их замоли да поново размене папире и наставе да цртају портрет који је започео претходни учесник. Исти образац се понавља неколико пута (најмање 5) да би сваки портрет цртало најмање 5 различитих учесника.

III. Брзо упознавање (25 минута)

Тренер тражи од учесника да узму папир са својим портретом и да формирају парове. Сви парови затим 2-3 минута разговарају о питању које им тренер постави. Објашњава учесницима да је ова активност брзинско упознавање и да имају свега 2 минута да се мало боље упознају. Са сваким новим питањем учесници треба да формирају нове парове. Активност се наставља све док већина учесника не поразговара међусобно. Примери питања/тема за дискусију:

- Омиљени хоби
- Омиљена храна
- Кога сматрате својом породицом?
- Омиљено место за путовање
- Шта вас мотивише у животу?
- Филм који вас је расплакао
- Тајни таленат који имате

На крају активности, тренер поставља портрете на зид и оставља их ту до краја обуке.

IV. Балони (40 минута)

Тренер даје сваком учеснику по балон и тражи од њих да га надувају и да на њему трајним маркером напишу своје име. Затим од учесника тражи да напишу на балон 3 најважније вредности за њих. Када заврше, тренер их позива да стану у круг говори им да када изброји до 3, баце свој балон увис. Учесници сада треба да се крећу по просторији и ухвате један од балона, прочитају име и три вредности са њега и пронађу власника балона да му га врате.

Поступак треба брзо поновити 5-6 пута. Затим их тренер пита да ли су балони које су ухватили имали сличне вредности као и њихови. Тражи од њих да изаберу најважнију од наведене три вредности и брзо потраже особе које су изабрале исту или сличну вредност и да формирају малу групу. Када престану да се крећу, тренер их пита око које вредности су се груписали и проверава да ли је било учесника који нису могли да формирају групу.

Циљ је да се формирају мале групе од 4-7 учесника који имају или заједничку или сличну вредност. Пошто то неће бити баш лако учинити, и увек ће бити учесника који нису пронашли никога са истом вредношћу, тренер им даје 2 минута да поново прошетају простором и формирају групе око исте или сличне вредности.

Када су групе спремне, тренер их замоли да седну заједно и дискутују 15 минута зашто су изабрали ову вредност и шта им она значи.

V. Направите колаж (15 минута)

Свака група добија флипчарт папир, маказе, лепак и маркере, као и старе часописе и новине са фотографијама. Задатак им је да направе колаж који представља њихову изабрану вредност. Затим свака група представља свој колаж и објашњава зашто је одабрала одређене фотографије, речи или цртеже.

VI. Дискусија (35 минута)

Група седи у кругу и расправља о следећим питањима:

- Да ли је било лако/тешко размишљати о три вредности које вас представљају?
- Како сте се осећали када сте видели вредности других исписане на балонима? Да ли је било неких вредности које у почетку нисте бирали или о којима нисте размишљали, али сте на крају схватили да су и вама важне? Које? Да ли су постојале вредности које никада не бисте изабрали?
- Да ли је било лако изабрати само једну вредност? Како сте се осећали када сте морали да проверите ко још има сличне вредности? За људе који нису пронашли никога са истом вредношћу: Како сте се осећали? Зашто мислите да други нису изабрали ову вредност?
- Када сте разговарали о вредности са остатком групе, да ли сте открили неке нове перспективе?
- Како сте се осећали током израде колажа и презентације истог?
- Колико често разговарате о својим вредностима са другим људима?
- Да ли узимамо здраво за готово да имамо исте вредности као наши пријатељи и породица?
- Да ли бисте избегавали или свађали се са особом која има другачије гледиште о одређеној вредности? Зашто?

Дискусију води тренер.

Потребни материјали: самолепљиви папирићи у две боје, флипчарт папир, А4 папир, фломастери, музика, балони, маркери, маказе, лепило, стари часописи, новине са фотографијама.

Пропратни документи и додатна литература:

- Активности за упознавање можете наћи на овом линку:
<https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/search/>
- Лисабонски уговор
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=EN>
- Повеља ЕУ о основним правима

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12012P/TXT>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- За активност цртања портрета, тренерима се саветује да најаве промене парове тек када су учесници имали довољно времена да разговарају или нацртају део портрета, али да истовремено избегавају тишину. Када приметите да се разговори приводе крају треба да дају знак за промену.
- Тренерима се саветује да прибаве довољно новина, часописа, картица, итд., тако да учесници имају велики избор материјала за прављење колажа.
- Након дискусије на крају сесије, тренери се могу осврнути на европске вредности на основу којих је основана ЕУ; Људско достојанство, слобода, демократија, једнакост, владавина права, људска права. Вредности ЕУ су изложене у члану 2 Лисабонског уговора и Повељи ЕУ о основним правима.

Разумевање радикализације

Назив сесије: Разумевање радикализације

Трајање: 180 минута

Позадина:

Радикализација као реч прилично се често чује у данашњем свету. То је феномен који би омладински радници требало да јасно разумеју када раде у омладинском сектору и када се баве било којом темом од значаја за социјалну искљученост. Да бисмо боље разумели радикализацију и њен утицај на наш живот, важно је истражити примере из стварног живота и размислити о личним искуствима која имају везе са овим феноменом. У исто време, дељење примера из стварног живота допринеће разумевању различитих стварности у различитим заједницама/земљама и омогућити сагледавање различитих перспектива. Штавише, важно је разумети како изгледа процес радикализације како би породице, пријатељи и заједнице помогли у спречавању дела насилног екстремизма. Не постоји један пут радикализације ка насилном екстремизму, јер је процес јединствен за сваку особу. Међутим, постоје неки заједнички елементи у искуствима већине људи који су искусили промене у понашању, промену идеологије, друштвених односа, криминалне активности. За ово ћемо користити модел 4 фазе процеса радикализације који је увео *Action Counter Terrorism* (2023). Активност ће такође омогућити учесницима да почну да разговарају о изворима радикализације. Више о томе ће бити истражено током следеће сесије. Због тога се саветује да се учесницима омогући да поделе своје идеје, и да их затим надограђују.

Циљ сесије: Разумети феномен радикализације, као и њене процесе и изворе кроз примере из стварног живота и интерактивне активности.

Специфични подциљеви сесије:

- Схватити радикализацију као појаву, њене процесе и утицај који има у друштву;
- Представити различите примере проблема који подстичу екстремизам и насиље, заснованих на снажним предрасудама, наративима који подстичу говор мржње и другим друштвеним и културним проблемима који воде до екстремизма и радикализације;
- Разговарати о изворима радикализације.

Компетенције које обухвата сесија:

- Аналитичке вештине;
- Критичко мишљење;
- Вештине презентовања;
- Комуникација и сарадња.

Методологија и методе:

- Мозгање;
- Рад у малим групама;
- Презентације;
- Дискусија;
- Дебрифинг.

Ток сесије:

I. Активност добродошлице (20 минута)

Учесници започињу дан брзом активношћу. Тренер на зид лепи различите фотографије релевантне за тему, даје учесницима самолепљиве папире и тражи од њих да погледају фотографије и напишу на папире прво што им падне на памет и залепе их поред фотографије. Затим тренер чита шта је написано на самолепљивим папирима, а учесници додатно могу да деле своје утиске или коментаришу исписе које тренер чита. У Прилогу 1, тренери могу пронаћи праве примере радикализације из земаља укључених у пројекат. Ово их може инспирисати у потрази за материјалима за сесију. Поред фотографија, могу се користити и чланци, наслови или објаве на друштвеним мрежама.

II. Примери из стварног живота (90 минута)

Тренер дели учеснике у групе од по 5 чланова и тражи од њих да размисле о неком стварном инциденту радикализације и насиља међу младима у којем је једна особа и/или једна група заузела екстремну идеолошку позицију и да га представе. У овој активности учесници могу да користе своје мобилне телефоне или рачунаре за проналажење материјала са интернета, ако им је то потребно.

Тренер затим учесницима даје флипчарт папир подељен линијама у 4 дела. У сваки угао папира треба да напишу: КО (ко су млади који су заузели екстремну идеолошку позицију), ШТА (објасните више о овом ставу и људима који га заступају), КАКО (како се тој особи/групи приступило), УТИЦАЈ (који је негативан утицај у овом примеру). Имају 30 минута да заврше овај задатак. Након анализирања инцидента, свака група има 10 минута да представе своје резултате остатку групе.

Након сваке презентације, група може постављати питања или давати брзе коментаре.

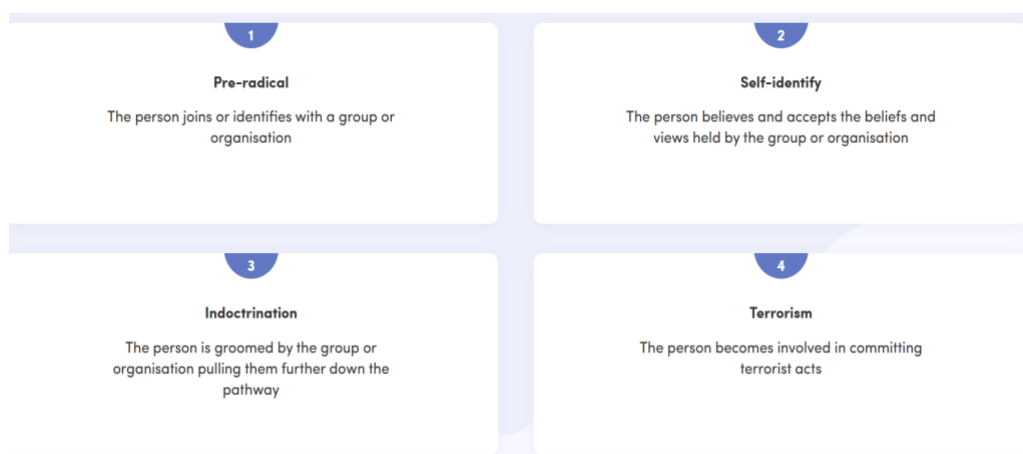
III. Дискусија (20 минута)

Тренер позива учеснике да седну у круг и започиње дискусије постављајући следећа питања:

- Шта је на вас оставило најјачи утисак из ових прича? Да ли су приче имале нешто заједничко, и ако јесу, шта?
- Када видимо појаву оваквих инцидената у друштву?
- Шта друштво, посебно млади, треба да уради да би било отпорно на овакве појаве?

IV. Процес радикализације (30 минута)

Тренер представља фазе процеса радикализације. То је процес који се састоји од четири фазе које је увела *Action Counter Terrorism* (2023) и приказан је на следећи начин:

Слика: Процес радикализације; Извор: *Maarten*. (2023, фебруар 16). *What are the stages of radicalisation? Action Counter Terrorism*. <https://actearly.uk/radicalisation/the-stages/>

Тренер дели учеснике у групе од по 4 особе и даје свакој групи копију представљеног процеса у четири фазе и тражи од њих да разговарају о свакој фази. За сваку фазу треба да наведу примере, или да користе оне са претходне сесије и дискутују о изворима радикализације за сваки од представљених случајева.

V. Дебрифинг (20 минута)

Тренер опет позива учеснике да седну у круг и разговарају о следећем:

- Како сте се осећали током ове сесије?
- Да ли сте боље разумели феномен радикализације и његов процес?
- Да ли сте схватили како мале акције или недостатак истих могу довести до већих последица?
- Који су најчешћи елементи који могу довести до насилног екстремизма?
- У којим фазама мислите да млади људи и/или омладински радници могу реаговати?
- Шта ћете понети са ове сесије?

Потребни материјали: самолепљиви папирићи у дво боје, флипчарт папир, А4 папир, фломастери, мобилни телефони, за сваког учесника по копија „4 нивоа процеса радикализације“, интернет конекција.

Пропратни документи и додатна литература:

- Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи, *Outreach Hannover e.V.*, 2023. <https://outreach-hannover.de/our-publications/>
- *Maarten.* (2023, February 16). *What are the stages of radicalisation?* *Action Counter Terrorism.* <https://actearly.uk/radicalisation/the-stages/>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Тренери пре сесије треба да припреме флипчарт папире са 4 поља (КО, ШТА, КАКО, УТИЦАЈ), тако да се током сесије не губи време на технички аспект припреме табела. Тако ће учесници имати више времена на располагању за њихово попуњавање.
- Фотографије за примере из свакодневног живота треба прикупљати из различитих извора као што су новине, часописи, блогови, итд. Требало би да представљају различите примере, као што су насиље против пола, вере, етничке припадности, итд.
- Корисно је оставити исписане флипчарт папире са примерима из стварног живота у радној просторији јер их учесници могу користити у својој дискусији.

Екстремизам, радикализација, тероризам – основне разлике

Назив сесије: Екстремизам, радикализација, тероризам – основне разлике

Трајање: 180 минута

Позадина:

Радикализација и екстремизам нису нова претња друштву, јер су ове појаве кроз историју биле присутне у различитим форматима и манифестацијама. Међутим, онлајн екстремизам је нова појава. Интернет простори су се појавили и еволуирали тако брзо да тренутни законодавни и институционални оквир који је успостављен да осигура заштиту наших основних права не може ефикасно да одговори на овај нови изазов.

Постоје различите дефиниције појмова, а неке од најјаснијих су дате у Националној стратегији Владе Канаде о сузбијању радикализације до насиља:

- „**Радикализација** је процес којим појединац или група постепено усвајају екстремне позиције или идеологије које су супротне статусу quo и изазивају главне идеје.
- **Радикализација насиља** је процес којим појединци и групе усвајају идеологију и/или систем веровања којим оправдавају употребу насиља како би унапредили свој циљ.
- **Насилни екстремизам** је термин који описује уверења и поступке људи који подржавају или користе насиље за постизање екстремних идеолошких, верских или политичких циљева.”

У овој сесији, учесници ће имати прилику да прођу кроз сваки концепт и разумеју кључне разлике међу њима.

Циљ сесије: Стицање нових знања о актуелним оквирима за дефинисање екстремизма, радикализације и тероризма.

Специфични подциљеви сесије:

- Размишљање о дефиницијама екстремизма, радикализације и тероризма;
- Рад у малим групама ка заједничком резултату;
- Подстицање дискусије о проблемима радикализације, тероризма и екстремистичких поступака.

Компетенције које обухвата сесија:

- Комуникација;
- Тимски рад;
- Писменост;
- Креативно изражавање;
- Аналитичке вештине;
- Личне, друштвене и компетенције учења.

Методологија и методе:

- Рад у малим групама;
- Теоријски увод;
- Мозгање;
- Игра улога кроз говор тела;
- Дискусија.

Ток сесије:

I. Теоријски увод, креирање дефиниција и људске скулптуре (140 минута)

Тренер дели учеснике у мање групе од по 5 особа и даје им папире формата А4 са речима: екстремизам, радикализација, тероризам (по једну реч на сваком папиру). Свака група треба да се сложи око дефиниције сваког од ових појмова и да разговара о разликама и везама између њих. Од група се тражи да направе људску скулптуру направљену од сопствених тела која представља однос између ових речи. Имају 40 минута да заврше ове задатке.

Затим се од учесника тражи да се врате у круг и представе своју људску скулптуру и истраже са остатком групе који приказ представља коју реч и каква је веза између њих. Када све групе представе своје скулптуре, тренер их замоли да поделе своје дефиниције. Након што учесници чују све дефиниције, тренер им даје дефиниције из Приручника о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи (страна 5) или показује овај видео <https://www.youtube.com/watch?v=4Ph536eGzbA>. Тренер користи пројектор да екранизује видео и део Приручника са дефиницијама ових појмова.

II. Дискусија (40 минута)

Веома је важно да након ове активности тренер провери да ли сви имају исто разумевање дефиниција и значења 3 појма. Тренери треба да посматрају и обратe пажњу на емоције учесника када разговарају о овим терминима.

Од учесника се тражи да седну у круг и разговарају о следећим питањима:

- Како сте се осећали током активности? Да ли је било тешко осмислити дефиниције?
- Да ли сте научили нешто ново о три термина?
- Које су биле сличности и разлике међу групама? Да ли је било несугласица?
- Да ли разговарате о овим темама са својим вршњацима у свом свакодневном животу? Да ли је то тема за забринутост и зашто?

Потребни материјали: А4 папир, оловке, флипчарт или опрема за ппт презентацију.

Пропратни документи и додатна литература:

- Влада Канаде, Национална стратегија Канаде о сузбијању радикализације до насиља, 2018, страна 7, ИСБН: 978-0-660-28894-9. <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/ntnl-strtg-cntrng-rdclztn-vlnc/index-en.aspx>
- Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи, *Outreach Hannover e.V.*, 2023. <https://outreach-hannover.de/our-publications/>
- *Preventing Terrorism and Countering Violent Extremism and Radicalisation that Lead to Terrorism: A Community-Policing Approach (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2014)*, Available at: <https://www.osce.org/secretariat/111438?download=true>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Неопходно је да тренери поделе са учесницима чињеницу да многе земље имају своје дефиниције или перспективе/законе, или је у неким случајевима дефиниција ових појмова још увек у процесу развоја.
- Приликом планирања и одржавања сесије, тренер треба да има на уму да су, историјски гледано, многе идеје које су донеле напредак друштву сматране екстремним идејама, али да су оне током времена, након дебата, промоција идеја, академских прегледа, укључивања практичара и транспарентног доношења одлука, постале прихваћене у друштву. За демократска друштва је важно да подржавају слободу говора, слободу удруживања, слободу веровања, између осталог.

Рефлексија и евалуација дана

Назив сесије: Рефлексија и евалуација дана

Трајање: 40 – 60 минута

Позадина:

Рефлексија је процес критичког размишљања о активности и искуствима које су учесници имали током дана. То је веома важна сесија јер помаже учесницима да идентификују шта су научили из ситуације, своју улогу у целом процесу и како да повежу своје учење са својим циљевима, вредностима и сврхом. Ова сесија се може користити на крају сваког радног дана овог курикулума.

Циљ сесије: Истраживање и испитивање себе, наших перспектива, ставова, искустава и акција / интеракција.

Специфични подциљеви сесије:

- Осврт на процес учења и програм дана;
- Добијање повратних информација о томе шта је најбоље функционисало и шта би се могло побољшати.

Компетенције које обухвата сесија:

- Компетенције везане за евалуацију и извештавање;
- Смислена комуникација укључујући дубоко слушање;
- Критичко мишљење;
- Емпатија.

Предлог активности 1:

Методологија и методе: индивидуална рефлексија, дискусија у малим групама, јавни говор.

Ток сесије:

- Тренер објашњава важност одвајања времена за размишљање о томе шта учесници доживљавају и уче сваки дан. Понекад је евалуација кратка, а понекад може бити дужа. Ако тренер жели да уведе идеју вођења дневника, сада је тренутак да то учини. Тренер даје учесницима свеску или их замоли да користе комаде папира да свакодневно запишу своја размишљања и даје им времена да забележе своје мисли. Такође, он/она им објашњава да је дневник лични и да им нико неће тражити да деле са групом оно што су написали.
- Тренер даје учесницима 10-15 минута да размисле о дану и подстакне их да се запитају:
 - ✓ Да ли сам уживао до сада?
 - ✓ Шта је био мој први осећај када смо јутрос почели да радимо?
 - ✓ Како сам се осећао када смо почели да разговарамо о дефиницијама насилног екстремизма, радикализације и тероризма?
 - ✓ Како се ове три речи/појма појављују у мојој стварности?
- Тренер тражи од учесника да формирају парове или мале групе, бирајући особу са којом још нису провели много времена и да разговарају о томе како су се осећали током дана.
- Након разговора тренер тражи од учесника да се врате у круг и један по један да опишу како се осећају у форми временске прогнозе. На пример: мој дан је почео са облацима јер нисам био сигуран како ће се ствари развијати. Полако је сунце изашло када смо почели да се упознајемо...

Потребни материјали: свеске или А4 папири и оловке.

Предлог активности 2:

Методологија и методе: индивидуална рефлексивна дискусија у малим групама, прављење песме.

Ток сесије:

- Тренер даје учесницима 10 минута да размисле о дану и даје им осврт на то колико је дан био тежак и колико су тешке теме које су покренуте. Важно је затворити дан на оптимистичан и позитиван начин како би учесници могли без страха да сагледају проблем и учествују у његовом решавању.
- Од учесника се тражи да запишу једну позитивну реч која представља оно што је потребно да се обезбеди решење проблема.
- Затим их тренер подели у групе од по 5 особа, замоли их да напишу песму са речима које су написали и предлаже им да пронађу музички звучни пејзаж (са интернета). Када су учесници спремни, могу да представе песму уз музику.
- Након што су све групе представиле своје песме, тренери започињу кратку дискусију о процесу и подстичу учеснике да поделе своје утиске о радном дану.

Потребни материјали: свеске или А4 папири и оловке, интернет конекција.

Пропратни документи и додатна литература:

Више активности и алатки за рефлексивну и евалуацију можете пронаћи у овим публикацијама:

- *T-Kit 10: Educational Evaluation in Youth Work (Youth partnership Council of Europe & European Commission, 2007), Available at:*
https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261233/T-Kit_10.pdf/8d85c6ac-05e5-4715-8f43-0f9c3018772a?t=1377272318000
- *Reflecting learning in quality youth work, Do it right! (Growth, Dialogos, 2022), Available at:*
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2977/Do%20it%20Right!%20Reflective%20learning%20in%20quality%20youth%20work%20ANDBOOK%2010.2022.pdf

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Важно је да учесници схвате важност ове сесије. Људи често мисле да се дан завршио пре ове сесије и не концентришу се или учествују са истом енергијом и мотивацијом, вероватно зато што су сви уморнији на крају дана. Тренерима се саветује да објасне важност ове сесије и одаберу одговарајуће методе.
- Постоји много начина на које сесија рефлексивне и евалуације може да се постави. Тренерима се саветује да одвоје време за индивидуалну рефлексивну, рефлексивну у паровима и/или групама. Ово обезбеђује, с једне стране, лично време за размишљање, а са друге, прилику да чују различите перспективе које ће им омогућити да боље разумеју где се налазе на свом путу учења и стимулишу будућу примену научених лекција.
- Питања у Предложеној активности 1 треба прилагодити теми дана.

Спољни фактори који доприносе радикализацији: ПЕСТЛЕ анализа

Назив сесије: Спољни фактори који доприносе радикализацији: ПЕСТЛЕ анализа

Трајање: 90 минута

Позадина:

Важно је проценити потребе, знања и искуства ученика како би се теме прилагодиле релевантним локалним питањима која воде ка суочавању са екстремизмом и радикализацијом. Једно средство за анализу контекста је ПЕСТЛЕ анализа која проучава кључне спољне факторе (политичке, економске, социолошке, технолошке, правне и еколошке) који утичу на ситуацију. Алат помаже у откривању и разумевању широких, дугорочних трендова и може се користити у низу различитих сценарија који усмеравају људе у доношењу стратешких одлука.

Циљ сесије: Подржати учеснике у учењу и стицању дубоког разумевања кључних спољних фактора који доприносе радикализацији кроз коришћење ПЕСТЛЕ анализе.

Специфични подциљеви сесије:

- Размишљање о спољним факторима који изазивају радикализацију;
- Разумевање социокултурног контекста и аспекта насиља који изазивају екстремизам и радикализацију;
- Упознати учеснике са ПЕСТЛЕ анализом и њеним кључним елементима.

Компетенције које обухвата сесија:

- Смислена комуникација;
- Критичко мишљење;
- Аналитичке вештине;
- Активно слушање.

Метходологија и методс:

- Рад у паровима/малим групама;
- Теоријски увод;
- Рад у групама;
- Дискусија.

Ток сесије:

I. Рад у паровима/малим групама: Спољни фактори радикализације (15 минута)

Тренер даје учесницима самолепљиве папириће и тражи од њих да се поделе у парове/мале групе. Након тога, учесници имају 10 до 15 минута да међусобно дискутују о спољним факторима радикализације и да их запишу. Потребно је да сваки фактор напишу посебно на један самолепљиви папирић.

II. Теоријски увод – ПЕСТЛЕ анализа (20 минута)

Тренер представља ПЕСТЛЕ анализу. ПЕСТЛЕ је оквир за посматрање макро окружења који укључује следеће елементе: политичке, економске, социолошке, технолошке, правне и еколошке. Тренер је пре обуке припремио презентацију о ПЕСТЛЕ анализи за учеснике у којој је сваки елемент детаљно представљен.

III. Рад у групама (15 минута)

Тренер сада тражи од парова/малих група да формирају групе од 5-6 учесника и дискутују о факторима које су написали на самолепљиве папире и категоришу их према ПЕСТЛЕ оквиру. Након тога, тренер их подстиче да размисле о више фактора за сваку категорију и додају их на листу.

IV. Презентације и дискусија (30 минута)

Када су све групе спремне, тренери и учесници заједно разговарају о факторима које су записали за сваку категорију ПЕСТЛЕ оквира. Тренер након сваке презентације прави резиме онога што је група представила, а након последње презентације започиње дискусију.

Потребни материјали: самолепљиви папире, флипчарт папире, А4 папире, фломастери, оловке.

Пропратни документи и додатна литература:

- Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи, *Outreach Hannover e.V.*, 2023. <https://outreach-hannover.de/our-publications/>
- *Knowledge of the PESTLE framework. Available at:* <https://www.cipd.org/en/knowledge/factsheets/pestle-analysis-factsheet/#what-is-a-pestle-analysis-used-for>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Тренери треба да се увере да сви учесници разумеју ПЕСТЛЕ оквир пре него што почну да га користе. Током сесије треба да буде видљив флипчарт са акронимом и да тренери припреме довољно примера како би што боље представили оквир, али и мноштво самих спољашњих фактора.

Радикализација међу младима – како и када се дешава

Назив сесије: Радикализација међу младима – како и када се дешава

Трајање: 90 минута

Позадина:

Радикализација међу младима је проблем који погађа не само младе људе, већ и цело друштво. Веома је важно пронаћи решење за тај проблем и одмах се њиме позабавити јер ова појава доводи до појаве екстремног и асоцијалног понашања – посебно међу младима – као што су: неспремност или неспособност да разговарају о својим ставовима, непоштовање према другима, повећан ниво беса. Развој таквог понашања отвара простор тероризму и екстремистичким идеологијама. Тероризам и акти насиља доводе до уништења заједница и живота, узрокујући смрт и повреде многих и остављајући заједнице да живе у страху и понекад подељене мржњом и конфузијом. Да бисмо разумели разлоге због којих су људи подложни радикализацији, требало би да се позовемо на приручник у којем су детаљно анализирани разлози који доводе до пораста овог феномена. Такође, важно је проценити потребе учесника пре или на самом почетку активности да би се теме које ће бити коришћене прилагодиле релевантним локалним проблемима у вези са екстремизмом и радикализацијом.

Циљ сесије: Омогућити учесницима да отворено дискутују о присуству радикализације међу младима и њеним изворима.

Специфични подциљеви сесије:

- Разумети узроке насилног екстремизма и радикализације;
- Разговарати о радикализацији међу младима, о томе како и када се јавља;
- Подстицање дебате и дискусије на тему радикализације међу младима помоћу „акваријум“ вежбе.

Компетенције које обухвата сесија:

- Личне, друштвене и компетенције учења;
- Грађанске компетенције;
- Комуникација и сарадња;
- Активно слушање;
- Критичко мишљење;
- Јавни говор;
- Културна свест и компетенција изражавања.

Методологија и методе:

- Теоријски увод
- Акваријум вежба;
- Дебрифинг.

Ток сесије:

I. Увод у сесију (5 минута)

Тренер објашњава да ће током сесије учесници имати прилику да разговарају о томе како и када долази до радикализације у нашим реалностима. Да би инспирисао учеснике наводи и неке од примера из сопственог искуства.

II. Акваријум вежба: Радикализација међу младима – како и када се дешава? (70 минута)

Тренер упознаје учеснике са вежбом „акваријум“. Она заправо представља начин организовања дискусија у средњим и великим групама. Учесници су подељени у унутрашњи и спољашњи круг. У унутрашњем кругу, или акваријуму, водиће се дискусија; а у спољашњем кругу учесници ће слушати дискусију и водити белешке. Учесник из спољашњег круга има могућност да заузме место учесника у унутрашњем кругу тапкањем рамена особе из унутрашњег круга. Особа из унутрашњег прелази у спољашњи круг, али задржава могућност да се врати у унутрашњи и настави дискусију.

Тренер даје учесницима самолепљиве папириће на које треба да напишу питања или изјаве о улози младих у борби против радикализације и њеном ширењу. Ако учесници не напишу довољно питања или изјава, тренер може користити следеће:

- Углавном су млади људи одговорни за стварање и ширење радикализације.
- Имати добро образоване младе људе је решење за суочавање са овим феноменом.
- Пандемија ковид-19 утицала је на радикализацију међу младима.
- Млади људи су први који се регрутују у насилне групе.
- Млади екстремисти су опаснији од старијих.

Тренер чита питање/изјаву и подстиче унутрашњи круг да разговара о томе. Спољашњи круг пажљиво слуша и када неко из њега жели, може да заузме место у унутрашњем кругу тако што ће потапкати раме некога из унутрашњег круга. Када тренер осети да је питање/изјава довољно обрађена, чита следеће. Тренер треба да осигура да сви буду укључени у дискусију и охрабрује стидљиве учеснике. Током дискусије, тренер може да напише кључне речи на флипчарт папиру и да их користи након тога за дебрифинг и закључке.

III. Дебрифинг (35 минута)

Дискусија може постати веома енергична и важно је да тренер извуче закључке и смири учеснике пре завршетка сесије уколико је дошло до енергичне дискусије. Тренер може да постави групи следећа питања:

- Шта мислите о процесу и дискусији?
- Постоје ли тачни и погрешни одговори?
- Да ли страствено заступате неко мишљење?
- Како сте то изразили?
- Да ли је постојао тренутак када сте желели да изразите мишљење, али нисте? Зашто?

Потребни материјал: самолепљиви папирићи, флипчарт папир, А4 папир, фломастери, оловке, столице.

Пропратни документи и додатна литература:

- Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи, *Outreach Hannover e.V.*, 2023. <https://outreach-hannover.de/our-publications/>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Тренери могу унапред припремити нека питања/изјаве за дискусију, као примере за учеснике, или као резервни материјал у случају да је учесницима тешко да смисле питања/изјаве у датом тренутку током сесије.

Какве су реалности присуства радикализације међу младима у нашим заједницама – обилазак терена

Назив сесије: Какве су реалности присуства радикализације међу младима у нашим заједницама – обилазак терена

Трајање: 180 минута

Позадина:

Да би боље разумели шта се дешава у нашим заједницама, организација домаћин организује обилазак терена који ће омогућити учесницима да боље разумеју тему и проблем кроз разговоре са стручњацима и циљним групама и уче из њихових прича и искустава. Посећујући места као што су центри за младе, заједнице и организације цивилног друштва, учесници ће имати холистичку слику локалне стварности и бавиће се садржајем на алтернативни начин. Данашњи млади људи визуелно уче. Обилазак терена им омогућава да додирују, осете и слушају оно о чему уче. Ово им додатно помаже да надограде разумевање тема, изграде културно разумевање и толеранцију и тако што ће бити изложени световима изван њиховог сопственог.

Циљ сесије: Омогућити учесницима да се позабаве и дубље упознају са примерима из стварног живота из заједнице у којој се обука одржава како би се разумеле реалности присуства радикализације међу младима.

Специфични подциљеви сесије:

- Разумети присуство радикализације међу младима кроз разговор са локалним стручњацима на ту тему;
- Користити обилазак терена као практичну методу искуственог учења;
- Истражити добре праксе и области за побољшања.

Компетенције које обухвата сесија:

- Вишејезичке компетенције;
- Тимски рад;
- Комуникација;
- Личне, друштвене и компетенције учења;
- Писменост;
- Културна свест и компетенција изражавања.

Методологија и методе:

- Обилазак терена;
- Дебрифинг.

Ток сесије:

I. Обилазак терена (150 минута)

Тренер организује теренску посету местима где се налазе млади у ризику или невладиним организацијама или састанке са људима који се баве младима као што су психолози, социјални радници, итд. На овај начин учесници долазе у директан контакт са младима, као и са стручњацима са којима могу да разговарају на тему радикализације међу младима. На пример, учесници могу да посете психолога који се бави делинквентном децом, центре за

детоксикацију од супстанци зависности, избегличка насеља, затворе, али и да се сретну са људима који су били у вези са екстремистичким групама који могу да поделе са њима своје искуство.

II. Дебрифинг (30 минута)

На крају теренске посете, тренер окупља учеснике на кратак разговор и поставља им следећа питања:

- Како сте се осећали током разговора?
- Да ли сте научили нешто ново?
- Да ли сте били позитивно или негативно изненађени нечим што сте данас открили?
- Да ли је било тренутака када сте имали јаке емоције? Желите ли да их поделите са групом?
- Наведите једну ствар која вам даје наду.

Потребни материјали: свеска, самолепљиви папирићи, оловке.

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Теренски обилазак мора бити организован унапред и сви логистички детаљи проверени. О томе полазнике треба обавестити у инфо пакету који ће добити пре доласка на обуку.

Тренер и организатори треба да обавесте учеснике претходно вече да ли треба нешто да понесу са собом, нпр. свеску, воду, грицкалице.

Постојеће законодавство у спречавању радикализације

Назив сесије: Постојеће законодавство у спречавању радикализације

Трајање: 180 минута

Позадина:

Рад на идентификацији проблема, затим проналажење решења, а након тога размишљање о томе како неко може да му допринесе – кључна је вештина критичког мишљења која је свима потребна. Када се то ради у контексту заједнице, фокусирајући се на друштвене проблеме, онда је то основна вештина грађанства. Колико год је важно развијати ове вештине, подједнако је важно и развијање знања о законима и правилима која су од суштинског значаја за решавање и спречавање оваквих друштвених проблема.

Циљ сесије: Учење о важности законодавства у спречавању радикализације и осврт на постојеће законе у земљама учесника.

Специфични подциљеви сесије:

- Разумевање важности законодавства у спречавању радикализације;
- Коришћење интерактивне методе за учење проналажења позитивних решења за негативну појаву;
- Разговор о постојећем законодавству у спречавању радикализације у нашим заједницама.

Компетенције које обухвата сесија:

- Вишејезичке компетенције;
- Тимски рад;
- Вештине презентовања;
- Личне, друштвене и компетенције учења;
- Писменост;
- Културна свест и компетенција изражавања.

Методологија и методе:

- Мозгање;
- Интерактивна активност: Избаците негативну енергију;
- Дискусија и Дебрифинг
- Дискусија у малим групама – национални тимови.

Ток сесије:

I. Увод у сесију (10 минута)

Тренер отвара сесију кратким уводом у тему дана и наглашава важност законодавства у доношењу позитивних промена по неком важном питању у друштву.

II. Избаците негативну енергију (90 минута)

Уколико је могуће, тренер качи канап у радном простору од зида до зида. У случају да то није могуће, канап може да се стави и на под. Тренер, затим, дели самолепљиве папирине учесницима и тражи од њих да у наредних 10 минута размисле о насиљу са којим се сусрећу у свом свакодневном животу. Учесницима треба јасно ставити до знања да се неће бавити само

великим темама као што су екстремна понашања или политичке партије, већ свим различитим изразима насиља са којима се сусрећу у свакодневном животу. На папире треба да напишу кључне речи. Мозгање траје око 15 минута.

Затим, тренер дели учеснике у две групе и објашњава им активност везану за канап. Тренер објашњава да су сви они техничари и да је ово централа која скупља негативну енергију из каблова. Негативна енергија оштећује и уништава каблове и због тога у њима пада напон. Да би могли да одрже напон и да би каблови имали континуиран рад, учесници морају да извуку негативну енергију из каблова и напуне их позитивном енергијом. Тренер им мора скренути пажњу да овај рад захтева огромну прецизност и веома пажљиве покрете. Тражи од учесника исписане самолепљиве папире, и након што провери да ли има идентичних речи или значења, качи папире на канап. Између папире мора бити размак од 0,5 цм и морају бити залепљени селотејпом за канап да не би склизнули/отпали.

Затим почиње симулација. Тренер пресече канап на средини и каже да је напон пао. Када учесници чују звоно, по један учесник из сваке екипе треба да дотрчи до канапа и узме један папире и једном руком га скине са канапа. Затим учесник својој групи чита наглас реч која је написана на папире, група дискутује о њој и предлаже решења. Тренер даје учесницима довољно времена за дискусију и затим их замоли да кажу своје решење и да га напишу на нови самолепљиви папире. Затим сваки тим даје папире са решењем техничару свог тима који треба да га врати на место одакле је скинут „негативни“ папире, да га добро залепи за канап, као и да са техничарем из другог тима споје расечени канап. Папире са „негативном енергијом“ треба да залепе на зид. Вежба се наставља на овај начин све док се сви папире са негативном енергијом не замене позитивним.

Када се канап напуни решењима, тренер их скида и лепи поред папире са изразима насиља у свакодневном животу.

III. Дебрифинг и дискусија (20 минута)

Тренер окупља учеснике у круг и поставља следећа питања:

- Како сте се осећали током сесије?
- Да ли је било нечега што вам је отежавало процес?
- Када сте размишљали о решењима, да ли сте помислили на било какве законе који спречавају или сузбијају насиље, радикализацију, тероризам? (Током овог размишљања, тренерима се саветује да напишу предложене законе/људска права на флипчарт папире и тамо га задрже за касније).

IV. Рад у националним групама и дискусија (70 минута)

Тренер сада позива учеснике да се поделе у националне тимове за последњи дое ове сесије. У наредних 40 минута треба да разговарају о постојећем законодавству о спречавању радикализације у својој земљи. Затим се сви окупљају у великом кругу и деле резултате своје дискусије. Тренер поставља следећа питања за дискусију:

- Знајући за постојање законодавства, колико мислите да је делотворно у пракси?
- Како видите своју улогу омладинских радника у давању доприноса овим питањима и промовисању закона у вашој заједници?

Потребни материјали: самолепљиви папире средње величине, флипчарт папир, А4 папир, фломастери, оловке, канап, селотејп.

Пропратни документи и додатна литература:

- Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи, *Outreach Hannover e.V.*, 2023. <https://outreach-hannover.de/our-publications/>
- *Compass. A manual on Human Rights Education with young people-* Council of Europe, Council of Europe Publishing, 2009 3d edition <https://www.coe.int/en/web/compass>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- За активност са канапом, папирџи морају између себе да имају размак од 0,5 цм и морају бити причвршћени за канап селотејпом како не би склизнули/отпадали током активности.
- У оваквим активностима искуственог учења, кључно је разумети упутства. Стога, тренери треба да се постарају да дају јасан опис активности пре њеног почетка.
- Тренери морају створити изазовно, али сигурно окружење, тако да се учесници усуђују да буду у потпуности укључени.

Дебата на тему људских права

Назив сесије: Дебата на тему људских права

Трајање: 90 минута

Позадина:

Важно је познавати и критички размишљати о људским правима када радите у овој области. Не само да би се заштитили сами омладински радници, већ да би могли да пренесу ове информације другима, да другима помогну да се заштите и допринесу формирању друштва. Међутим, познавање закона или људских права није довољно. Без критичког размишљања немогуће их је тумачити у различитим контекстима, тражити поуздане информације и доносити разумне и праведне одлуке. Истраживање перспектива других и разумевање како примена закона утиче на различите људе је од суштинског значаја за боље разумевање како правда функционише.

Циљ сесије: Створити простор за разумевање и дискусију о људским правима и законодавству, као и истражити постојеће законодавство по овом питању.

Специфични подциљеви сесије:

- Разумевање који извори преносе истину;
- Истраживање постојећих закона о људским правима у вези са различитим категоријама радикализације, лажних вести и говора мржње;
- Истраживање различитих перспектива и мишљења о људским правима.

Компетенције које обухвата сесија:

- Медијска писменост;
- Грађанске компетенције;
- Дигиталне компетенције;
- Аналитичке вештине;
- Комуникација;
- Тимски рад;
- Личне, друштвене и компетенције учења;
- Писменост.

Методологија и методе:

- Рад у малим групама и дискусија;
- Барометар вежба.

Ток сесије:

I. Увод (5 минута)

Тренер се позива на претходну сесију и флипчарт са исписаним Законима/Људским правима и објашњава важност познавања закона у контексту радикализације и њеног спречавања.

II. Рад у малим групама (45 минута)

Тренер дели учеснике у три групе и тражи од њих да сами претражују интернет како би пронашли законе који постоје у вези са различитим категоријама радикализације, лажних вести, говора мржње и екстремистичких група. Затим ће свака група представити своје

резултате и разговарати о њима са осталима. Цео процес истраживања и презентовања траје 45 минута.

III. **Заузми став (40 минута)**

Тренер поставља траку на под у средини собе да подели собу на два дела, и ставља папир на којем пише „Слажем се“ на једну страну собе и папир на којем пише „Не слажем се“ на другу страну. Затим чита неколико изјава, а учесници у зависности од тога да ли се слажу/не слажу са изјавом треба да стану на одговарајућу страну собе. Ако учесници нису сигурни, остају да стоје у близини траке у центру собе. Тренер наглас чита једну по једну изјаву и даје довољно времена учесницима да размисле и да се крећу по просторији. Након што учесници изаберу страну, тренер пита учеснике са обе стране собе и из центра да изнесу разлоге зашто су заузели став који су заузели.

Примери изјава које тренер може да користи су следећи:

- Право на слободно изражавање својих мисли или ставова је важно људско право и део је опште декларације о људским правима. Људи треба да буду слободни да изразе своје ставове без обзира колико су екстремни.
- Насиље се може користити за одбрану мишљења, посебно ако је неко доживео вербално злостављање.
- Нико не треба да каже или уради било шта што би могло бити болно или узнемирујуће за друге.
- Разумевање и живот раме уз раме са другима зависи од отворене и слободне комуникације – чак и ако понекад морамо да чујемо мишљења са којима се не слажемо.
- Ограничавање слободе изражавања на интернету није могуће јер је већи део интернета „у власништву“ приватних компанија.
- Свако има право да се удружује са другима користећи интернет и да шири своја уверења користећи различите методе.
- Ви сте криви ако доживљавате узнемиравање на мрежи. Не би требало да делите личне податке, фотографије, личне ставове.

Након активности „Заузми став“, тренер користи нека од следећих питања за кратку дискусију:

- У многим изјавама уводили смо/разговарали о људским правима. На која права смо мислили?
- Да ли вам је било тешко да заузмете став у одређеним случајевима? Које?
- Да ли сте у било ком тренутку променили став? Шта вас је натерало на то?
- Да ли је нека од изјава била компликованија од осталих?
- Да ли је било случајева да су различити закони били у сукобу?
- Како сте се осећали због тога?
- Да ли бисте желели да даље разговарате о неком од проблема?

Тренер објашњава учесницима да је знање о људским правима кључно када се ради у овој области, као и улога и одговорност да се упућује на њихово поштовање, одбрану и дељење.

Потребни материјали: флипчарт папир, А4 папир, фломастери, оловке, канап за дељење радног простора у два дела, интернет конекција.

Пропратни документи и додатна литература:

- Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи, *Outreach Hannover e.V.*, 2023. <https://outreach-hannover.de/our-publications/>
- Општа декларација о правима човека на српском језику:

<https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/serbian-latin-srpski>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Тренерима може бити корисно да воде белешке и запишу кључне речи на флипчарт током активности „Заузмите став“ како би касније могли да се позову на њих и искористе их за завршетак сесије.
- Тренери треба да воде рачуна о томе да се сви укључе у разговор и да постављањем питања подстакну и стидљиве учеснике да се укључе истичући да је важно да се чује свачији глас и став.

Идентификовање фактора ризика за радикализацију међу младима

Натив сесије: Идентификовање фактора ризика за радикализацију међу младима

Трајање: 90 минута

Позадина:

„Млади у ризику“ је општи термин за низ околности које стављају младе људе у већу рањивост због проблематичног понашања (као што су злоупотреба супстанци, неуспех у школи и малолетничка делинквенција), заједно са поремећајима менталног здравља (као што су депресија и анксиозност). Карактеристике младих у ризику укључују емоционалне проблеме или проблеме у понашању, изостанак са наставе, слабе академске резултате, показивање недостатка интересовања за образовање и испољавање неповезаности са школским окружењем. Ова сесија је фокусирана на идентификацију фактора ризика углавном за радикализацију међу младима, било да се ради о ситуацијама и понашањима која су објашњена горе, или другим ситуацијама у нашим заједницама.

Циљ сесије: Разумевање појма „млади у ризику“ и разговор о факторима ризика за радикализацију међу младима.

Специфични подциљеви сесије:

- Упознавање учесника са појмом „млади у ризику“;
- Разумевање радикализације међу младима из различитих средина;
- Разговор о факторима ризика за радикализацију међу младима.

Компетенције које обухвата сесије:

- Грађанске компетенције;
- Аналитичке вештине;
- Комуникација;
- Тимски рад;
- Креативно мишљење;
- Личне, друштвене и компетенције учења;

Методологија и методе:

- Игра улога;
- Дискусија.

Ток сесије:

I. Фактори ризика међу младима (60 минута)

Тренер уводи термин „млади у ризику“ и затим објашњава његово значење. Учеснике дели у три групе и објашњава им да ће играти игру улога и даје им картице које садрже различите идентитете:

- Млада особа која је одрасла у средини са разведеним родитељима који је криве за раскид.
- Дете из богате средине које се понаша агресивно, непристојно је и деликвентно.
- Млада особа која је много изостајала из школе и морала често да мења школу, која је сада одрасла особа али и даље похађа школу.

- Девојчица коју очух стално злоставља, док је мама оптужује да не жели да прихвати очуха.
- Млада особа коју у школи малтретирају због своје различитости и која припада ЛГБТQИ+ заједници и повучена је.

Учесници добијају упутство да треба да направе троминутни играказ у којој ће главне улоге бити омладински радник и једна од наведених особа на картица. Омладински радник сумња да је изабрана особа умешана у екстремистичку групу. Шта је то због чега је посумњао и како ће то решити? Групе имају 30 минута да припреме играказ. Затим свака група представља свој играказ од 3 минута. Тренер даје учесницима мало времена за брзе коментаре, питања и гласан аплауз за сваку групу.

II. Дискусија (30 минута):

Тренер води дискусију постављајући следећа питања:

- Шта чини протагонисте сваке групе рањивим?
- Која је најчешћа карактеристика младих у ризику са којима се сусрећемо, на пример, насиље у школи, злостављање и друго?
- Који су најчешћи знаци који нам помажу да препознамо да се нешто дешава, нпр. насиље, бес, нервоза, асоцијалност, испади, чудно понашање?
- Које су биле разлике између приступа које је одабрала свака група?
- Да ли бисте следили другачији приступ?
- Да ли су предложени приступи реални?
- Да ли сте имали сличне случајеве у свом свакодневном животу/омладинском раду?
- Како сте се носили са тим?
- Како омладински радници могу помоћи овим младим људима?

Потребни материјали: А4 папир, оловке, картице са описима младих особа.

Пропратни документи и додатна литература:

- Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи, *Outreach Hannover e.V.*, 2023. <https://outreach-hannover.de/our-publications/>
- *SALTO YOUTH, Young people and extremism: a resource pack for youth workers, British Council p.22, 23*
<https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3477/SALTO%20extremism%20pack.pdf>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Траинери треба да посвете довољно времена за игру улога и припрему играказа.

Друштвени медији: извор за радикализацију или борбу против ње?

Назив сесије: Друштвени медији: извор за радикализацију или борбу против ње?

Трајање: 180 минута

Позадина:

Млади људи данас проводе много времена и енергије на различитим друштвеним мрежама. Утицај друштвених медија на младе може бити користан, а може бити и штетан. Могући штетни аспекти су: малтретирање путем интернета, лажне вести, говор мржње, социјална анксиозност, депресија, изложеност садржају који није прикладан. С друге стране, могући корисни аспекти су то што друштвени медији омогућавају људима да буду повезани, они су извор информација и вести, посебно у друштвима у којима недостају независни медији, па чак и начин да се подигне свест нашироко. Може се чак користити и као средство за активно грађанство или борбу против радикализације. Развијање критичког мишљења, тражење доказа и промовисање дигиталног грађанства су кључни за осигуравање да су млади људи отпорнији на дестабилизујуће наративе и да активно доприносе позитивним променама.

Циљ сесије: Истражити улогу друштвених медија и размислити о њиховим предностима и недостацима у борби против радикализације.

Специфични подциљеви сесије:

- Разговарати са учесницима о присуству друштвених медија у свакодневном животу;
- Омогућити учесницима да истраже друштвене медије и као они могу бити извор радикализације или средство борбе против ње;
- Анализирати предности и недостатке коришћења друштвених медија у борби против радикализације.

Компетенције које обухвата сесија:

- Смислена комуникација;
- Тимски рад;
- Критичко мишљење;
- Аналитичке вештине;
- Истраживачке вештине;
- Медијска писменост.

Методологија и методе:

- Мозгање;
- Рад у малим групама;
- Презентације;
- Дискусија.

Ток сесије:

I. Увод у сесију и мозгање (30 минута)

Тренер тражи од учесника да размисле о томе шта чини добру дискусију, нпр. да не вичу, пажљиво слушају, користе аргументе а не мишљења, итд. Затим тражи од њих да на самолепљиве папириће напишу те речи и да их категорису и поређају по хијерархији. Ово представља припрему за други део сесије који је дебата на тему друштвених медија. Након ове

најаве, тренер пита учеснике да ли користе друштвене мреже, и ако да, које користе. Затим следи питање зашто користе одређену друштвену мрежу. Сви учесници укратко одговарају на питање.

II. Дебата (60 минута)

Тренер објашњава групи шта је дебата и која су њена правила. Дебата је процес који укључује формални дискурс, дискусију и усмено обраћање на тему или скуп тема, често укључујући модератора и публику.

Затим се учесници деле у две групе. Тренер најављује да ће тема дебате бити „Друштвени медији: извор за радикализацију или за борбу против ње“. Сваки тим треба да прикупи доказе о становишту које ће бранити. Једна група ће бранити став да друштвени медији могу бити извор радикализације и лак канал за регрутовање људи, а друга група ће бранити став да се друштвени медији могу користити за борбу против радикализације. Тренер их подстиче да претражују интернет, траже доказе и резултате истраживања и дискутују 30 минута како би добили информације о теми која им је дата и да припреме своје аргументе. Затим ће се одржати дебата. Групе ће изабрати ко ће и како направити своју презентацију која не може бити дужа од 3 минута. Тренер ће имати улогу модератора дебате, а остали учесници сада играју улогу публике. Учесници се подстичу да воде белешке.

III. Рад у малим групама – предности и недостаци коришћења друштвених медија у борби против радикализације (40 минута)

Након дебате, тренер дели учеснике у 4 мале мешовите групе, тако да свака група има чланове из претходне две групе које су водиле дебату. Њихов задатак је да разговарају о предностима и недостацима коришћења друштвених медија у борби против радикализације. Резултате разговора треба да напишу на флипчарт папир. За овај задатак имају оквирно 40 минута.

IV. Презентације и дискусија (50 минута)

Након групног рада, све групе се окупљају ради презентације свог рада. Након сваке презентације, има времена за питања других група. Затим, тренер поставља учесницима нека од следећих питања:

- Можете ли да се сетите случајева у којима је било недостатка доказа или су докази коришћени за промовисање екстремног мишљења?
- Шта треба да урадимо да бисмо се позабавили таквим случајевима (недостатак доказа или су докази коришћени за промовисање екстремног мишљења)?
- Које вештине су потребне младим људима да би били отпорнији када је у питању потенцијална радикализација преко друштвених медија?
- Које вештине су потребне омладинским радницима да би помогли другима и деловали на превенцији и борби против радикализације младих путем друштвених медија?

Потребни материјали: флипчарт папир, А4 папир, свеске, оловке, интернет конекција.

Пропратни документи и додатна литература:

- Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи, *Outreach Hannover e.V.*, 2023. <https://outreach-hannover.de/our-publications/>
- Више о моћи говора и образовања за дебату можете пронаћи овде: <https://snfi.stanford.edu/skills>
- Подкаст „*The Role of Mass and Social Media in Radicalization to Extremism*“: <https://nij.ojp.gov/library/podcast/social-media-domestic-radicalization>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Предлаже се тренерима да подстакну учеснике да користе креативне начине како би своју презентацију учинили јаснијом и привлачнијом. Могу да користе визуелне елементе, флипчарте, видео записе, итд.

Говор мржње онлајн

Назив сесије: Говор мржње онлајн

Трајање: 90 минута

Позадина:

Говор мржње се може пренети кроз било који облик изражавања, укључујући слике, цртане филмове, мимове, предмете, гестове и симболе. Може се дистрибуирати ван мреже или на мрежи. Говор мржње је „дискриминаторски“ (пристрасан, нетрпељив или нетолерантан) или „пејоративан“ (са предрасудама, презиром или омаловажавањем) појединца или групе и представља претњу демократији и људским правима. Говор мржње је једно од кључних оруђа људи укључених у екстремистичке групе.

Циљ сесије: Оснажити омладинске раднике и младе људе да преузму активну улогу у борби против говора мржње и одбрани себе и својих вршњака.

Специфични подциљеви сесије:

- Разумети различите облике говора мржње на интернету и њихове последице по жртве и друштво;
- Повећати свест о важности решавања говора мржње на интернету у различитим контекстима;
- Истражити могуће одговоре на говор мржње на мрежи.

Компетенције које обухвата сесија:

- Смислена комуникација;
- Критичко мишљење;
- Аналитичке вештине;
- Дигиталне компетенције;
- Тимски рад;

Методологија и методе:

- Рад у малим групама;
- Дискусија;
- Дебрифинг.

Ток сесије:

I. Увод у сесију (10 минута)

Тренер објашњава групи да ће у овој сесији фокус бити на говору мржње и посебно његовом присуству у онлајн свету. Затим проверава да ли учесници знају шта је говор мржње и у којим облицима се јавља. Учесници укратко дају свој допринос.

II. Говор мржње и интернет (55 минута)

Тренер пита учеснике да ли су се сусрели са говором мржње у раду на друштвеним мрежама и да ли желе да опишу неку ситуацију. Важно је водити белешке на флипчарту.

Затим, тренер дели учеснике у 4 мале групе и даје им неколико примера написаних на папиру за рад. Тражи од учесника да се позабаве једним од следећих случајева и одговоре на постављена питања. Тренер такође предлаже учесницима да воде белешке (на флипчарту, папирима, својим свескама) како би дате одговоре представили другим групама.

Пример бр. 1: Политичар из водеће политичке странке у онлајн интервјуу каже да су „Роми лопови и прљави“. Испод објаве се налазе многи коментари који се слажу са оним што је политичар рекао, док неки пишу још екстремније коментаре. Уредништво новина и политичар не објашњавају, нити се извињавају због примедби. На мрежи се појављују и други чланци који заузимају исту позицију и користе сличан тон, а све већи број људи почиње да коментарише на форуму.

- Ко су у овом примеру жртве говора мржње?
- Какве последице на њих има говор мржње?
- Какве последице овај пример говора мржње може имати на људе који се идентификују са заједницама у којима се то дешава и друштво уопште?

Пример бр. 2: Одржавају се демонстрације које проглашавају да је пораст насиља последица појаве имиграната и избеглица. На друштвеним мрежама круже фотографије које приказују избеглице у понижавајућим ситуацијама, коментаре о томе како краду послове од локалног становништва и колико су агресивни. Велики број дезинформација се шири путем друштвених мрежа, укључујући лажну статистику која показује да су имигранти насилни и да изазивају проблеме.

- Ко су у овом примеру жртве говора мржње?
- Какве последице на њих има говор мржње?
- Какве последице овај пример говора мржње може имати на људе који се идентификују са заједницама у којима се то дешава и друштво уопште?

Пример бр. 3: Постоји онлајн група која објављује да су хомосексуалци „ђаво“ и „болесни“ и да их треба држати подаље од друштва јер уништавају континуитет нације. Показују слике хомосексуалних породица са децом и сугеришу да то није „нормално“ и да ће уништити традицију.

- Ко су у овом примеру жртве говора мржње?
- Какве последице на њих има говор мржње?
- Какве последице овај пример говора мржње може имати на људе који се идентификују са заједницама у којима се то дешава и друштво уопште?

Пример бр. 4: У чланку се сугерише да су муслимани главни узрок злочина над девојкама. Постоји и видео везан за чланак који привлачи многе коментаре, а неки од њих су расистички и насилне природе. Говор цитирају други људи који подржавају исти став и представљају га као респектабилно и информисано мишљење.

- Ко су у овом примеру жртве говора мржње?
- Какве последице на њих има говор мржње?
- Какве последице овај пример говора мржње може имати на људе који се идентификују са заједницама у којима се то дешава, и друштво уопште?

Тренер треба да прати како се разговори одвијају у групама и да остави довољно времена да учесници одговоре на сва питања. Уколико је потребно сесија може и да се продужи.

III. Дебрифинг (25 минута)

Након завршетка групног рада тренер позива учеснике да се окупе у великом кругу и започиње дебрифинг постављајући следећа питања:

- Шта мислите о активности?
- Како сте се осећали у вези са процесом? Како се осећате у вези са примером који сте анализирали?
- Које су најчешће „последице“ говора мржње наведене у групама?
- Да ли су групе које су на мети говора мржње у примерима имале нешто заједничко?
- Да ли је било сличности у последицама, без обзира на циљну групу говора мржње?

-
- Које алате или методе бисте могли да користите за решавање говора мржње на мрежи?
 - Шта можемо да урадимо ако наиђемо на примере попут ових на мрежи?

Потребни материјали: флипчарт папир, А4 папир, фломастери, оловке, интернет конекција.

Пропратни документи и додатна литература:

- Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи, *Outreach Hannover e.V.*, 2023. <https://outreach-hannover.de/our-publications/>
- *Council of Europe, Bookmarks, A manual for combating hate speech online through Human Rights Education, Revised edition, 2016 p. 125*
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168065dac7>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Тренерима се препоручује да пронађу примере који су релевантни за стварност већине или свих учесника и који потичу из њиховог локалног контекста. То ће бити много занимљивије учесницима и моћи ће лакше да се повежу са тим примерима. Горе наведени примери могу послужити као смерница, али не морају нужно они бити коришћени.

Омладински радници као Суперхероји

Назив сесије: Омладински радници као Суперхероји

Трајање: 90 минута

Позадина:

Методологија неформалног образовања која се користи у омладинском раду у великој мери одговара потребама младих за учењем, што додатно повећава потенцијал повећања њиховог знања и вештина и промене њихових ставова на боље. Кроз омладински рад, млади људи могу да изграде своје самопоштовање и самопоуздање, да науче да управљају личним и друштвеним односима, да се укључе у прилике за учење и развију нове вештине, размотре ризике, доносе разумне одлуке и преузму контролу над сопственим животом. Ова обука намењена је омладинским радницима и до сада су имали прилику да дубоко зароне у тему радикализације и сада је тренутак да размислимо и о њиховој улози у том контексту. Сесија представља увод у последњи део обуке који се фокусира на развој друштвених акција или едукативних радионица за анти-радикализацију међу младима у локалној заједници.

Циљ сесије: Омогућити омладинским радницима да размисле о својој улози, квалитетима које имају и да идентификују у ком правцу даље треба да се развијају како би допринели позитивним променама.

Специфични подциљеви сесије:

- Подстаћи учеснике да размисле о својој улози омладинских радника у превенцији и/или борби против радикализације младих;
- Идентификовање снага и предности омладинских радника у сектору омладинског рада;
- Идентификовање вештина које морају имати или стећи да би се додатно оснажили за омладински рад.

Компетенције које обухвата сесија:

- Смислена комуникација;
- Тимски рад;
- Личне, друштвене и компетенције учења;
- Грађанске компетенције;
- Предузетничке компетенције.

Методологија и методе:

- Рад у малим групама – цртање суперхероја;
- Дискусија.

Ток сесије:

I. Омладински радници као суперхероји (60 минута)

Тренер дели учеснике у групе од по 5 особа, даје им флипчарт папир и говори им да на брзину нацртају свог суперхероја и да запишу на папир своје особине, која би била њихова супер моћ и како доприносе решењу. Тренер им даје 30 минута да ураде овај задатак и тражи од њих да направе репрезентативан цртеж са кључним речима.

Када буду спремне, групе представљају својих цртеже суперхероја, особине и супермоћи са осталим учесницима. Тренер тражи од учесника да напишу ове 3 речи на 3 одвојена папира:

знање, вештине, ставови. Затим од учесника тражи да напишу примере за сваку од 3 категорије на основу својих презентација.

II. **Дискусија (30 минута)**

Тренер позива учеснике на дискусију о овој теми и поставља им следећа питања:

- Који су заједнички квалитети који су неопходни за борбу против радикализације?
- Да ли су омладински радници суперхероји?
- Када бисте морали да изаберете једну особину која је најважнија, која би то особина била?
- Да ли познајете људе који су суперхероји попут оних које сте нацртали?
- Да ли сте такав суперхерој?
- Како можемо подржати младе људе да развију што више ових квалитета?

Потребни материјали: самолепљиви папирџи средње величине, флипчарт папир, А4 папир, фломастери, оловке.

Пропратни документи и додатна литература:

- Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи, *Outreach Hannover e.V.*, 2023. <https://outreach-hannover.de/our-publications/>
- *Youth work against radicalisation: Theory, concepts and primary prevention in practice:* <https://pip-eu.coe.int/documents/42128013/47261953/YW-against-radicalisation-web.pdf>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Тренер треба да се побрине да сви учесници буду активно укључени у сесију и да дају своје предлоге о особинама и моћима суперхероја. Током презентација суперхероја, тренер треба да прави белешке/записује кључне речи на флипчарт папир и да реферира на њих током дискусије.

Развијање едукативних радионица за борбу против радикализације међу младима – I, II, & III

Назив сесије: Развијање едукативних радионица за борбу против радикализације међу младима – I, II, & III

Трајање: 180 + 180 + 180 минута

Позадина:

Током претходних сесија, учесници су имали прилику да прођу кроз различите активности које су их оснажиле у суочавању са ситуацијом и реалношћу радикализације у њиховим заједницама и Европи, као и да се боре против ње када се открије међу младима. Стекли су знања, вештине и ставове који ће им омогућити да почну да развијају активност коју ће спроводити са својим сарадницима у својим заједницама. Конкретно, ова сесија се бави применом стеченог знања у пракси. Овај рад ће им омогућити да добро планирају активности на основу стварних потреба и изаберу методологије и синергије које су иновативне и комплементарне ономе што је већ доступно. Такође ће имати прилику да представе развијене радионице и добију повратне информације од тренера и осталих учесника.

Циљ сесије: Креирање и спровођење едукативних радионица које су осмишљене за анти-радикализацију међу младима.

Специфични подциљеви сесије:

- Размишљање о стеченом знању током обуке;
- Планирање едукативних радионица које ће учесници реализовати са младима у својој локалној заједници;
- Подстицање тимског рада и комуникације за даље развијање образовних програма за борбу против радикализације међу младима;
- Презентовање развијених радионица и давање квалитетне повратне информације за даље унапређење рада учесника обуке.

Компетенције које обухвата сесија:

- Грађанске компетенције;
- Предузетничке компетенције;
- Комуникација;
- Друштвене компетенције;
- Тимски рад;
- Вештине презентовања;
- Аналитичке вештине;
- Управљање временом;
- Решавање проблема.

Методологија и методе:

- Теоријски увод;
- Рад у малим групама;
- Презентације;
- Повратне информације.

Ток сесије:

I. Увод: Зашто радимо ову активност? (120 минута)

Тренер отвара сесију уводом у фокус дана и напомињући да је дошло време да се стечено знање примени у пракси. Сада је време да учесници креирају активност фокусирајући се на специфичну тему. На овом задатку ће радити у националним тимовима. Тренер даје учесницима образац плана активности и каже им да одговоре на питања 1, 2 и 3. Могу да раде у сали за обуку или да пронађу неко друго место, али после 60 минута треба да се врате на кратку сесију брзе провере.

Образац за план активности:

Назив радионице		
Локација		
1. Ко су корисници?		
2. Опишите проблем који желите да решите. Зашто хоћете да радите ову активност / радионицу?		
3. Циљеви Шта бисте хтели да постигнете овом активношћу / радионицом?		
4. Методологија Како ћете постићи своје циљеве?		
5. Активност(и) Шта планирате да организујете да бисте постигли своје циљеве?		
Активност(и)	Потребни ресурси	Како ћете их организовати?
Активност 1:		
Активност 2:		
Активност 3:		
6. Како ћете пратити успех ваше радионице?		
7. Који су ризици и како планирате да их ублажите?		

II. Сесија брзе провере (40 минута)

Након сат времена рада све групе се враћају у радну просторију ради кратке сесије провере онога што су до сада урадили. Укратко треба да представе своје развијене циљеве, идеје и кориснике одабране за њихове радионице као кључне елементе за наставак рада на едукативним радионицама. Тренери им дају повратне информације и помажу им да унапреде рад уколико је то потребно. Затим настављају рад у групама.

III. Како и шта (220 минута)

Након што су учесници разјаснили разлог (**зашто**) хоће да организују одређену активност, време је да одговоре на питања Како? и Шта? Могу да раде појединачно или у групама на планирању активности. Тренер подсећа учеснике да размисле о активностима које су радили током обуке и алате које су користили, те да им то може бити корисно за планирање њихових активности.

Тренер тражи од учесника да почну да размишљају о конкретним активностима које ће спровести да би испунили своје циљеве и да попуне образац плана активности, тачније, да наставе са радом одговарањем на питања 4, 5, 6 и 7. Све групе треба да припреме презентацију својих осмишљених радионица, обрађујући пажњу на питања **зашто, како и шта**.

IV. Презентације (140 минута)

Тренери најављује свим групама да имају још 20 минута да заврше и припреме се за своје презентације. Затим све групе представљају своје развијене радионице. Тренер подсећа учеснике на важност представљања **зашто** то раде, **како** планирају да реше проблем и **шта** конкретно планирају да организују. Када група представи свој рад, тренер тражи од осталих учесника да запишу своје коментаре за побољшање и да их након тога дају групи. Свака група има 10 минута за презентацију. Након сваке презентације, остали учесници постављају питања или им дају конструктивне коментаре, док тренери дају детаљне повратне информације.

Потребни материјали: образац плана активности, маркери, флипчарт, самолепљиви папирићи, оловке.

Пропратни документи и додатна литература:

- Приручник о спречавању и борби против радикализације међу младима у Европи, *Outreach Hannover e.V.*, 2023. <https://outreach-hannover.de/our-publications/>
- *Students without borders, Connecting Classrooms, British Council 2023, p. 40* https://3deaayg.files.wordpress.com/2018/12/Students_without_borders_final.pdf

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Важно је нагласити учесницима да је полазна тачка за осмишљавање образовних радионица анализа потреба и постављање циљева, а не сама метода/активност. Често се дешава да едукатори крену од лепе методе/игре/активности без јасног циља. Имати јасан циљ и јасно разумевање зашто хоћете да спроведете одређену акцију кључ је да се осигура да је акција релевантна за потребе циљне групе.

Евалуација и затварање обуке

Назив сесије: Евалуација и затварање обуке

Трајање: 90 минута

Позадина:

Сврха сесије евалуације на крају обуке је прикупљање повратних информација од учесника о квалитету обуке, као и о стеченим компетенцијама. Ово је од помоћи за процену до које мере је обука постигла своје циљеве, као и за унапређење будућих сличних обука које ћемо организовати на основу овог наставног плана и програма.

Ова сесија евалуације пружа прилику учесницима да изразе своје мишљење о садржају, реализацији и укупној ефикасности програма обуке. На тај начин, тренери могу проценити предности и слабости обуке и извршити неопходна побољшања како би осигурали да будуће обуке буду бољег квалитета.

Циљ сесије: Омогућити учесницима да евалуирају обуку кроз различите методе евалуације.

Специфични подциљеве сесије:

- Пружање повратних информација за програм обуке;
- Процена учинка тренера и изабраних метода;
- Процена логистичких аспеката обуке;
- Процена сопственог индивидуалног учење током обуке.

Компетенције које обухвата сесија:

- Комуникација;
- Само-рефлексија;
- Критичко мишљење;
- Личне, друштвене и компетенције учења.

Методологија и методе:

- Само-рефлексија;
- Визуелна евалуација – изложба;
- Интерактивна активност – тајни победник;
- Евалуациони упитник.

Ток сесије:

I. Осврт на путовање (30 минута)

Тренер пушта опуштајућу музику и лепи на зид (ако већ нису на њему) флипчартове, цртеже, креације група, дакле све на чему су учесници радили током обуке. У једном делу просторије поставља 2-3 метра спојених флипчарт папира и маркере на под. Тренер тражи од учесника да се осврну по простору и погледају садржај „изложбе“. Док група посматра и осврће се на постигнуте резултате, тренер их позива да напишу или нацртају нешто на флипчарт папире, уколико осећају потребу за тим. На папиру би требало да се нађу најзначајнији утисци са обуке и осврт на њихово искуство. Када заврше са посматрањем, тренер их позива да седну око папира и даје им довољно времена да им се слегну утисци са обуке. Идеја је да учесници све то раде у тишини, без разговора са другима. Бележећи своје утиске о целокупној обуци на папир у тишини, учесници заправо праве заједнички уметнички завршни рад. Када заврше, тренер искључује музику и позива их да седну у круг и да свако укратко каже како се осећа у овом

тренутку. Након што сви поделе своје емоције тренер их позива да направе групну фотографију са уметничким делима које су направили.

II. Тајни победник (30 минута)

Тренер обавештава групу да је време да се прослави успешна реализација обуке и исписује имена свих учесника на мале папире, ставља их у чинију и позива учеснике да извуку по један папире. Свако треба да задржи папире за себе и да не одаје чије име пише на њему. Тренер тражи од учесника да направе награду за особу коју су изабрали из чиније и да одаберу за шта ће бити награда - то може бити награда за најбољег слушаоца, најпозитивнију енергију, најактивнијег, најенеричнијег учесника, итд. Учесницима је обезбеђен материјал за израду ове награде. Када су сви спремни, тренер поздравља све учеснике на великом догађају и позива сваког учесника да добије званичан сертификат о учешћу на обуци, као и награду од другог учесника који га је извукао.

III. Евалуациони упитник (30 минута)

Након активности тајног победника, тренер дели евалуационе упитнике учесницима. Упитник садржи питања везана за различите аспекте њиховог учешћа и организације обуке као што су: задовољство програмом, учинак тренера, логистика, групна енергија, сопствени доприноси, размишљање о сопственом учењу и развоју током обуке, итд. Имају 25 минута да попуне упитник. Затим тренери званично затварају обуку и захваљују свима на учешћу.

Потребни материјали: евалуациони упитник за све учеснике, флипчарт папир, маркери, А4 папире, оловке, фломастери, новине, лепак, итд.

Препоруке за тренере који ће реализовати ову сесију:

- Тренери могу одлучити да ли ће евалуациони упитник урадити у дигиталном облику (гоогле формс) или у штампаном облику. У сваком случају, упитник за евалуацију мора бити припремљен пре сесије.

Прилог 1

Кратки видео снимци, фотографије и чланци из Хрватске, Белгије, Србије, Италије и Грчке за покретање дискусије о радикализацији и насилном екстремизму међу учесницима обуке.

I. Хрватска

Чланци

- WHAT'S UP WITH GROWN MEN KNEELING IN ZAGREB MAIN SQUARE?
<https://total-croatia-news.com/news/men-kneeling-zagreb/>
- Fight between BBB and Torcida, fan groups of the two biggest football clubs in Croatia
<https://www.telegram.hr/politika-kriminal/video-tucnjava-torcide-i-bbb-a-u-centru-zagreba-interventna-policija-ih-opkolila-sire-se-kaoticne-snimke/>

II. Белгија

Видео снимци:

- Brussels divided: Molenbeek after the terrorist attacks
<https://www.youtube.com/watch?v=hZZooUP2lec>
- Inside Europe's "Terror Capital"
<https://www.youtube.com/watch?v=4u4YJsrBUs8>
- Family fears for Belgium's foreign fighters in Syria – reporter
https://www.youtube.com/watch?v=JRN5_QyiCUw
- PACE, Mediabox - Dirk Van del Maelen (Belgium , SOC) on foreign fighters in Syria and Iraq
<https://www.youtube.com/watch?v=86ANpZ-A8ZM>
- Belgium: Molenbeek and Islamist terror | Focus on Europe
<https://www.youtube.com/watch?v=svezgh14Rs>
- Belgian jihadist 'mastermind' jailed for 12 years
https://www.youtube.com/watch?v=BvoGT_mcE7Y
- Belgium: Joining the Jihad | European Journal
<https://www.youtube.com/watch?v=RWdx4O-A5PQ>
- Belgium: The fight against terror | Focus on Europe
https://www.youtube.com/watch?v=aOh_VjZx6jo
- The Brief: Support for far-right party further divides Belgium, Socialists elect president
<https://www.youtube.com/watch?v=oJwVt-ldC5k>
- Belgium far-right party campaigns against Muslims ahead of elections
<https://www.youtube.com/watch?v=vR1hrj0QUEc>

Чланци:

- How Covid-19 Has Boosted The Radical Populist Right In Belgium. Centre for analysis of the radical Right (CARR), 2020.
<https://www.radicalrightanalysis.com/2020/11/11/how-covid-19-has-boosted-the-radical-populist-right-in-belgium/>
- De Cleen, B., & Goyvaerts, J. (2020, jun). Belgium - Populism & the Pandemic Report. Populismus.
https://cris.vub.be/ws/portalfiles/portal/65445475/interventions_7_populism_pandemic_UPLOAD_2.pdf
- Beyond Underrepresentation: Women's Roles and Gender Politics in Flanders' Populist Radical Right

<https://more.bham.ac.uk/populism-in-action/2021/03/08/beyond-underrepresentation-womens-roles-and-gender-politics-in-flanders-populist-radical-right/>

- Populism and Sub-State Nationalism Intersect in Belgium's Flanders
<https://more.bham.ac.uk/populism-in-action/2020/11/11/populism-and-sub-state-nationalism-intersect-in-belgiums-flanders/>

III. Србија

Чланци:

- Млади Београда о екстремизму у спорту – Belgrade youth about extremism in sports
<https://www.slobodnaevropa.org/a/gm-sport-huligani-ekstremizam-nasilje/29934971.html>
<https://www.slobodnaevropa.org/a/29934948.html>
- Шта младе Санџаклије тера у екстремизам – Case study What drives young Sandzaklians to extremism article:
<https://www.politika.rs/sr/clanak/365068/Sta-mlade-Sandzaklije-tera-u-ekstremizam>
complete publication of the research:
<https://bezbednost.org/publikacija/otpornost-na-nasilni-ekstremizam-u-srbiji-slucajsandzaka/>
- Злочиначка оставштина за крваву будућност – A criminal legacy for a bloody future
<https://www.antenam.net/stav/129142-zlocinacka-ostavstina-za-krvavu-buducnost>
- Интервју са социологом Милошем Перовићем: Национализам у овом друштву је у терминалној фази – Interview with the sociologist Miloš Perović: Nationalism in this society is in the terminal phase
<https://voice.org.rs/milos-perovic-nacionalizam-u-ovom-drustvu-je-u-terminalnoj-faza/>
- Истраживање: Висока етничка дистанца међу младима у мултиетничким срединама – Research: High ethnic distance among young people in multiethnic environments
<https://autonomija.info/istrazivanje-visoka-etnicka-distanca-medju-mladima-umultiethnickim-sredinama/>
- Зашто се дешавају фашистички напади у новом саду? – Why are fascist attacks happening in Novi Sad?
<https://euractiv.mondo.rs/drustvo/a2425/Fasisticki-napadi-na-Crni-ovan.html>

Видео снимци:

- Напад на новинара – Attack on a journalist
<https://www.youtube.com/watch?v=2WNj3VecGUU>
- Говор мржње на интернету – Hate speech on the internet
<https://www.youtube.com/watch?v=Yc28klnsUB4>
- Антифашистичк скуп – Antifa manifestation
<https://www.youtube.com/watch?v=N-kboea3e1A>

Фотографије:

Извор: <https://autonomija.info/milos-perovic-deca-kukuruza/>

Извор чланака, видео снимака, фотографија и интервјуа:

- Омладински центар ЦК13 <https://ck13.space/>
- Чланак, видео, фотографије – Епидемија нацистичких графита Артицле, video, photo – The epidemic of nazi graffiti <https://voice.org.rs/novi-sad-epidemija-nacistickih-grafita/>

IV. Италија

Чланци:

- Chi sono i neonazisti italiani? Intervista ad Andrea Molle – Who are the neo-Nazis in Italy? Interview with Andrea Molle <https://www.rainews.it/articoli/2023/07/chi-sono-i-neonazisti-italiani-intervista-ad-andrea-molle-c341f944-8330-4254-bae0-9578cd0b472a.html>
- Neonazismo esoterico. Chi sono e che cosa vogliono, anche in Italia, gli estremisti di destra neopagani, antisemiti e suprematisti <https://www.huffingtonpost.it/cultura/2023/07/04/news/neonazismo-esoterico-chi-sono-e-che-cosa-vogliono-anche-in-italia-gli-estremisti-di-destra-neopagani-antisemiti-e-suprem-12567209/>
- “Ho un’adorazione per Hitler”: come funziona il reclutamento dei giovani neonazisti – “I adore Hitler”: how does the recruitment of young neo-Nazis <https://espresso.repubblica.it/inchieste/2021/11/16/news/reclutamento-giovani-neonazisti-326581203/>
- Scontri tra ultras di Roma e Napoli in autostrada: perquisizioni per 20 tifosi giallorossi - Clashes between ultras from Rome and Naples on the highway: searches for 20 Giallorossi fans <https://www.romatoday.it/cronaca/scontri-ultras-roma-napoli-perquisizioni.html>
- In Italia il razzismo riguarda molte più persone di quanto si pensi - In Italy racism affects many more people than you think <https://www.internazionale.it/opinione/oiza-q-obasuyi/2020/09/22/razzismo-italia>
video: <https://it.euronews.com/2020/09/11/la-storia-di-willy-e-il-dibattito-sul-razzismo-in-italia>
- Covid-19 e l’estremismo violento – Vovid-19 and extreme violence <https://www.rivistailmulino.it/a/l-estremismo-violento-ai-tempi-del-covid>
- Terrorismo, blitz contro cellula neonazista: 4 arresti e perquisizioni in tutta Italia - Terrorism, blitz against neonazi cell: 4 arrests and searches throughout Italy <https://tg24.sky.it/napoli/2022/11/15/terrorismo-neonazisti-arresti-oggi>
- Meet the Italian artist who invented ‘anti-fascist paint’ to clean the streets of hate graffiti <https://www.euronews.com/travel/2020/09/24/meet-the-italian-artist-who-invented-anti->

[fascist-paint-to-clean-the-streets-of-hate-graff
https://www.youtube.com/watch?v=3_1CxQ5Z3Zo](https://www.youtube.com/watch?v=3_1CxQ5Z3Zo)

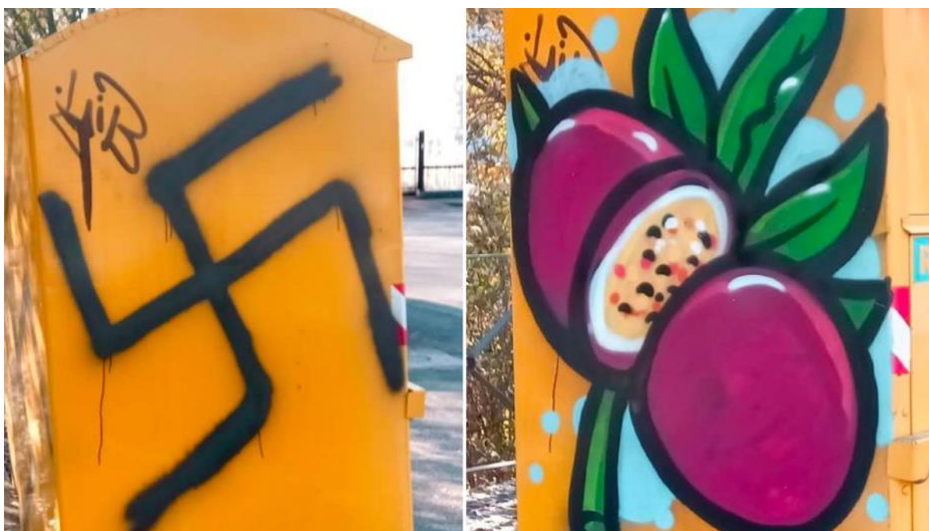
Видео снимци:

- Da nord a sud l'Italia si riscopre razzista? / From north to south, does Italy rediscover itself as racist?
<https://www.youtube.com/watch?v=y6EaKuJAEUQ>
- Documentario - Rom bastardo: inchiesta su razzismo in Italia / Documentary Gipsy Bastard: an investigation into racism in Italy
https://www.youtube.com/watch?v=YJFXx_MD_i8
<https://www.youtube.com/watch?v=sYyKldzpsSc>
<https://www.youtube.com/watch?v=BgR7gD4fp8Q>

Фотографије:

Извор: https://www.ansa.it/english/news/general_news/2023/04/24/new-street-art-for-april-25-takes-a-dig-at-la-russa_82319432-24a6-4870-94e1-09b23eee9d15.html

Извор: <https://www.goalcast.com/visual-artist-in-italy-is-turning-fascist-graffiti-into-delicious-looking-food/>

V. Грчка

Чланци:

- Guardian, Golden Dawn: the rise and fall of Greece's neo-Nazis, By Daniel Trilling <https://www.theguardian.com/news/2020/mar/03/golden-dawn-the-rise-and-fall-of-greece-neo-nazi-trial>
- WV, Golden Dawn protests by Pavlos Zafiroopoulos <https://www.dw.com/en/golden-dawn-seeks-to-exploit-greek-refugee-crisis/a-19059975>
- Washington post, Anti-immigrant Golden Dawn rises in Greece by Anthony Faiola <https://www.dw.com/en/golden-dawn-seeks-to-exploit-greek-refugee-crisis/a-19059975>

Извештаји:

- RVRN, Presentation of the Annual Report for 2022, <https://rvrn.org/en/2022-annual-report/>

Видео снимци:

- Golden Dawn: Neo-Nazis in Greece (Global Documentary) | Real Stories https://www.youtube.com/watch?v=aJy_OHTuO0c
- How Greece Elected Nazis | Decade of Hate <https://www.youtube.com/watch?v=onhIFlqgJi0>
- Golden Dawn: Inside Greece's Far-Right Fringe <https://www.youtube.com/watch?v=9ZBY8nFOeqM>

ИЗДАВАЧ:

 **Outreach
Hannover**

**Sufinansira
Evropska Unija**

Финансирано средствима Европске Уније. Изнесени ставови и мишљења су ставови и мишљења аутора и не мора да се подударају са ставовима и мишљењима Европске Уније или Европске извршне агенције за образовање и културу (ЕАЦЕА). Ни Европска Унија ни ЕАЦЕА не могу да се сматрају одговорнима за њих.